UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Adam Prášil

Právní úprava včelařství

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce: 1. 1. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 147 181 znaků včetně mezer.

Adam Prášil

V Praze dne 1. 1. 2018

Poděkování

Děkuji tímto svému vedoucímu diplomové práce, panu prof. JUDr. Milanovi Damohorskému, DrSc. za odborné vedení diplomové práce a poskytnuté rady. Dále děkuji své ženě a rodině za trpělivost.

Obsah

Úvod ... 1

1. Historie včelařství a včelařského práva ... 3

2. Soukromé právo ... 6

2. 1. Včela jako živé zvíře ... 6

2.2. Sousedská práva ... 8

2.2.1. Imise ... 10

2.2.2. Právo rojové ... 13

2.2.3. Způsoby řešení sousedských sporů ... 14

2.3. Srovnání úpravy účinné do 1. 1. 2014 a současné právní úpravy ... 16

2.4. Shrnutí ... 17

3. Veřejné právo ... 18

3.1. Formy výkonu včelařské činnosti ... 18

3.1.1. Zemědělský podnikatel ... 18

3.1.2. Ekologické zemědělství ... 20

3.2. Živočišná výroba ... 22

3.3. Veterinární péče ... 22

3.3.1. Prameny právní úpravy veterinární péče ... 23

3.3.2. Základní pojmy ... 23

3.3.3. Základní povinnosti chovatele včel ... 24

3.3.4. Přemisťování včelstev ... 25

3.3.5. Nákazy včel ... 27

3.3.6. Zdravotní nezávadnost včelích produktů ... 36

3.3.7. Uvádění včelích produktů do oběhu ... 38

3.3.8. Dovoz a vývoz včel a včelích produktů ... 39

3.3.9. Výkon státní správy ve věcech veterinární péče ... 40

3.3.10. Shrnutí 40
3.4. Plemenitba a plemenářská evidence včel 41
3.5. Potravinářství 43
3.6. Rostlinolékařská péče 47
3.6.1. Přípravky na ochranu rostlin 48
3.6.2. Ochrana včel při aplikaci přípravků 48
3.6.3. Letecká aplikace přípravků 52
3.6.4. Shrnutí 52
3.7. Včelařství a daně 53
4. Náhrada újmy ve včelařství 54
4.1. Náhrada majetkové újmy dle občanského zákoníku 54
4.2. Náhrada škody způsobené zvlášť chráněnými živočichy 55
4.3. Trestní delikty v oblasti včelařství 56
4.4. Správní delikty v oblasti včelařství 57
5. Právní úprava včelařství na Slovensku 58
Závěr 60
Seznam použitých zdrojů 64
Seznam použité literatury 64
Seznam použitých právních předpisů 65
Seznam použitých internetových zdrojů 67
Seznam použité judikatury 68
Seznam příloh 69
Příloha č. 3 k vyhlášce č. 76/2003 Sb. 69
Příloha k vyhlášce č. 342/2012 Sb. 71
Přílohy k vyhlášce č. 291/2003 Sb. 72
Příloha č. 5 k vyhlášce č. 448/2006 Sb. 78

Příloha č. 15 k vyhlášce č. 136/2004 Sb. 81
Příloha k zákonu č. 115/2000Sb..... 82
Abstrakt..... 83
Abstract..... 84

Úvod

Téma právní úpravy včelařství jsem si vybral proto, že včelařství si z mnoha důvodů zaslouží zvýšenou pozornost a považuji tuto činnost za velice přínosnou jak pro člověka, tak i pro prostředí, ve kterém žije. Především je třeba neustále připomínat dopad chovu včel na fungování ekosystémů. Opylováním včely umožňují mnoha rostlinám se rozmnožovat a přežívat v krajině. Chované včely tak přispívají ke stabilizaci a ochraně specifických biotopů. Bez jejich příspěvku by zmíněné biotopy byly nahrazeny rostlinami, které nepotřebují k opylení hmyzího opylovače. Důležitou roli hrají chované včely i ve zvyšování výnosnosti užitkových rostlin pěstovaných člověkem. I když kromě medu a vosku jsme schopni od včel odebírat také propolis, pyl, včelí jed a mateří kašičku, tak funkce produkční je z mého pohledu podružná. Včelařství je také nedílnou součástí kultury. Rozvoj včelařství v českých zemích dal vzniknout mnoha tradicím a zvykům.

Vzhledem k tomu, že v současné době není úprava včelařství kodifikována v uceleném právním předpisu, bude podkladem pro tuto diplomovou práci především velké množství právních norem. Dále budu pracovat s věcnými publikacemi. Informace budu čerpat také z právních publikací, učebnic, odborných článků a internetových zdrojů.

Z toho důvodu bych rád tuto práci rozdělil do dvou základních částí. V první části budu popisovat právní úpravu včelařství z pohledu soukromého práva a ve druhé části z pohledu práva veřejného. Na závěr srovnám úpravu tuzemskou a Slovenskou.

Právní regulace je tedy obsažena jak v normách práva soukromého, tak v předpisech, které mají povahu práva veřejného. Včelařství se dotýká řada předpisů, od občanského zákoníku až po veterinární zákon, a je tedy nutné přistupovat k problematice komplexně.

Soukromé právo řeší otázky sousedských vztahů mezi včelaři a vlastníky či uživateli sousedních pozemků. Reguluje pronikání imisí, a tedy i včel, na sousední pozemky a řeší postavení včel jako živých zvířat v právním řádu a odpovědnost za škody jimi způsobenými. Nově je v občanském zákoníku z roku 2012 obsažena i úprava pronikání roje včel do cizích úlů a možnosti stíhání vlastníka roje na sousedních pozemcích.

Veřejné právo se zabývá ochranou včel při provádění rostlinolékařské péče a při aplikaci přípravků nebezpečných pro včely. Veterinární zákon definuje včelu jako hospodářské zvíře, upravuje povinnosti chovatelů a stanovuje postup při zdolávání nákaz. Důležitá ustanovení jsou v potravinovém zákoně jako v předpisu vymezujícím podmínky výroby medu. Plemenářský zákon stanovuje povinnosti při evidenci včelstev a zákon daňový ukládá daňové povinnosti. Zmínit je třeba také zákon o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, který upravuje náhradu škody způsobenou těmito živočichy i na včelstvech či včelařském zařízení. Problematikou spojenou s výkonem včelařské činnosti se zabývá i zákon o zemědělství. Zákon o ekologickém zemědělství obsahuje definici ekologického podnikatele. Vzhledem k relativně velkému množství zákonné úpravy bylo přijato mnoho podzákonných právních předpisů, které podrobně a odborně stanovují práva a povinnosti na základě výše zmíněných zákonů.

V diplomové práci budu pracovat především s jazykovou, historickou, logickou a komparativní metodou vědeckého zkoumání.

Cílem této diplomové práce je podat ucelené informace o jednotlivých právních normách zabývajících se včelařským právem a z následných poznatků vyvodit závěr, zda je současná právní úprava dostatečná.

1. Historie včelařství a včelařského práva

Vztah člověka k včelám se během vývoje lidské civilizace měnil. V raných etapách historie přistupovali lidé ke včelám jen jako ke zdroji medu. Po vzoru medvědů loupili med divokým včelám přímo z jejich přirozených stanovišť. Lovci vybírali plástve medu a přitom docházelo k úhynu včel. Takovou formu včelaření odborná literatura označuje jako včelaření sběrné (lovecké). Nejstarší zmínka o takovém jednání pochází z jeskynních maleb ve Španělsku (15 000 - 20 000 let př. n. l.).[1]

S rozvojem zemědělství byl spojen i rozmach takzvaného lesního včelaření. V mladší době kamenné si začal člověk stavět první stálá sídla a maximalizovat užitek z okolních zdrojů. Uvědomil si, že destrukcí včelstev přichází o budoucí užitek z medu, a proto začal systematicky chránit a objevovat stanoviště včel. Člověk, který byl specialistou na tuto činnost, se nazýval brtník. Brtníci se snažili získávat med bez nutnosti likvidace včelstev. Zvýšený zájem o produkty vzešlé z jejich činnosti, a tedy i samotný rozvoj lesního včelaření, lze spatřovat v době bronzové, kdy se začínal vosk využívat na takzvané ztracené formy, sloužící k výrobě nástrojů, zbraní a pomůcek z bronzu.

Postupem času člověk dokázal včely cíleně chovat a chránit i mimo les. Včelaření rolnické, jak byl tento způsob včelaření nazýván, existovalo paralelně s brtnictvím. Impulsem k novému druhu chovu včel bylo nepochybně zjištění, že včely létají na rostliny cíleně pěstované na polích. Z počátku se jednalo spíše o menší počty včelstev takto chovaných, ale ve dvanáctém století převýšil počet včelstev chovaných při rolnických staveních počet včelstev lesních. Vzhledem k takovému vývoji je zřejmé, že veřejná moc tendovala k určité regulaci daného chování. Na našem území se tak dělo za pomocí patentů či jiných opatření v době vlády Karla IV.[2] *V této době začala vznikat první sdružení medařská, jejichž účelem bylo hájit zájmy medařské živnosti. Každý, kdo chtěl tehdy včelařit, musel se k medařskému právu přihlásit a zaplatit poplatek zvaný*

[1] ŠKROBAL, Dimitrij. Včelařův rok. 3., upr. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1970. Živočišná výroba (Státní zemědělské nakladatelství)., str. 7.
[2] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5., str. 123.

přípovědné. Jinak mohl každý u svého domu včelařit svobodně a bez jakékoliv překážky.[3]

Za vlády Marie Terezie došlo k mimořádnému rozvoji právní ochrany včelařství. Její dva patenty tvořily základ včelařského práva až do 20. století, proto je s vydáním patentů spojen vznik takzvaného racionálního včelaření. Patenty obsahovaly ustanovení, na jejichž základě došlo k osvobození včelařských mistrů od poplatků a daní. Vlastníci roje mohli roj po 24 hodinách pronásledovat i na cizím pozemku. Každý mohl včely držet v jakémkoliv množství. Pod trestem dvojnásobné ceny za úl bylo zakázáno ničit včely. Krádež včelstev byla považována za krádež kvalifikovanou, a tedy přísněji trestanou než krádež nekvalifikovaná.[4] Jediné negativum lze spatřovat ve zrušení práva včelařů spolčovat se v medařských sdruženích, to mělo za následek útlum včelařství. [5]

Dalším pramenem práva obsahující ustanovení týkající se včelařství je Všeobecný občanský zákoník z roku 1811. Do Všeobecného občanského zákoníku se vtělila většina práv a povinností z tereziánských patentů. Ke změně došlo v právu včelaře na pronásledování svého roje, které se rozšířilo z jednoho na dva dny. Právní úprava v §384 zněla takto: *Domácí roje včel a jiná krotká nebo zkrocená zvířata nejsou předmětem volného chytání zvířat, naopak vlastník má právo je na cizím pozemku stíhati; má však držiteli pozemku nahraditi škodu snad způsobenou. Jestliže vlastník mateřského úlu roje po dva dny nestihal; nebo zkrocené zvíře do čtyřiceti dvou dnů samo se nevrátilo, může je na obecném pozemku každý, na svém pozemku vlastník pozemku sobě vzíti a podržeti.*[6] Stíháním se rozuměla činnost směřující k nalezení úlu, tedy i takzvané doptávání a sběr informací o daném roji. Všeobecný občanský zákoník považoval škody způsobené včelami za nešťastnou náhodu, za níž nenesl včelař odpovědnost.

Právní úpravu doplnil zákon o potravinách z 16. 1. 1896 ř.z., který řešil oklamávání kupujícího na základě falešného označení výrobku prodejcem. Zákon byl samozřejmě

[3] MACHOVÁ, Jarmila. Právo ve včelařství. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1., str. 6.
[4] Dle zákoníku trestního z 27. 5. 1852 se krádež úlu a včelstev stala opět krádeží obyčejnou.
[5] MACHOVÁ, Jarmila. Právo ve včelařství. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1. str. 6-7.
[6] Zákon č. 946/1811 Sb. z. s., všeobecný zákoník občanský.

obecný a mohl se použít i proti falšování výrobků vzniklých včelařskou činností, ale v praxi byl uplatňován jen v malém rozsahu. Vzhledem k tomu, že bylo přijato mnoho konkrétních zákonů na ochranu jednotlivých potravin či výrobku (např. zákon proti umělému vínu, zákon proti umělému máslu), je s podivem, že se tak nestalo v případě medu.[7]

Další problematika byla obsažena v zákoně o veterinární péči. Od vydání tereziánských patentů až do roku 1909 nebyla upravena zdravotní ochrana včel. Tento nedostatek byl vyřešen až zákonem č. 177 ř.z.,o zamezení a potlačení nakažlivých nemocí zvířecích, který zajistil ochranu včelstev před nákazami včelího plodu.

Až do 50. let 20. století nedocházelo k významnějším změnám právní úpravy na území Čech, Moravy a Slezska. Za zmínku stojí založení Výzkumného ústavu včelařského v roce 1919 v Praze. Ústav se roku 1922 přesunul z Prahy do Dolu, kde má sídlo i v současnosti.[8]

Spíše ze zajímavosti uvádím, že první moderní zákon včelařský byl vydán na území dnešního Slovinska v roce 1879. Zákon podrobně upravoval umístění jednotlivých včelstev od veřejných cest, polí, stájí, dvora nebo zahrady. Včely bylo možné umístit na svém pozemku jen se souhlasem starosty obce, který mohl i omezit počet včelstev. Starosta taktéž rozhodoval v případě kočování. Určoval, kolik včelstev smí majitel vzít s sebou. Zákon také stanovil povinnost majitele platit do obecní pokladny poplatek za kočování.[9]

Lze tedy konstatovat, že dnešní roztříštěná úprava včelařského práva navazuje na historický vývoj v Českých zemích. Z historie nám jsou známy snahy o přijetí zákona obsahující úpravu včelařství, ale na našem území nikdy nedošlo k jejich naplnění. Je třeba zmínit, že ani odborná veřejnost nikdy takový ucelený zákon ve větší míře nepožadovala.

---

[7] MACHOVÁ, Jarmila. Právo ve včelařství. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1., str. 7.

[8] Internetové stránky výzkumného ústavu včelařského. [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: http://www.beedol.cz/.

[9] MACHOVÁ, Jarmila. Právo ve včelařství. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1., str. 8.

2. Soukromé právo

Soukromé právo se vždy vymezovalo vůči právu veřejnému. Z historie jsou známy hlavní tři teorie vztahu soukromého a veřejného práva. Teorie mocenská, zájmová a organická. Občanský zákoník přijatý v roce 2012 se přiklání k teorii organické. Tato teorie v kombinaci s teorií mocenskou (subordinační) převažuje v moderních evropských soukromoprávních doktrínách. Organická teorie definuje veřejné právo jako souhrn právních norem upravujících situace, kde alespoň jeden ze subjektů právního styku vystupuje jako subjekt svrchované veřejné moci vybavený k tomu příslušnými pravomocemi, organizací a odpovědností.[10]

Z oblasti norem soukromoprávních se včelařství dotýkají hlavně sousedská práva a úprava náhrady škody. Na konci kapitoly bych rád provedl stručnou komparaci s již historickou právní úpravou obsaženou v občanském zákoníku z roku 1964.

2. 1. Včela jako živé zvíře

Jak již bylo výše uvedeno, tak včelařství je činnost zabývající se chovem včely medonosné. Z taxonomického hlediska je včela medonosná (Apis Mellifera) řazena do říše živočichů, kmene členovců, třídy hmyzu, řádu blanokřídlí, podřádu štíhlopasí, čeledi včelovití, rodu včela. Z právního hlediska je situace komplikovanější.

V soukromoprávním slova smyslu je včela chápána jako zvíře. Definice živého zvířete je obsažena v základním předpise upravující soukromé právo, tedy Občanském zákoníku a zní: „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*“.[11]

Od 1. 1. 2014 dochází na základě účinnosti nového Občanského zákoníku k legislativnímu jevu, který se nazývá dereifikace zvířat. Živé zvíře přestává být dle práva

[10] DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKAMichaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-325-8. str. 31.
[11] Ustanovení § 494 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

chápáno jen jako věc, ale je s ním zacházeno jako s quasi-předmětem[12]. Změna byla z koncepčního hlediska nutná, neboť reflektuje současný přístup člověka k přírodě. Vztah založený na podmaňování se mění v přístup, jehož základní cíl je vytvoření udržitelného rozvoje mezi člověkem a okolním životním prostředím, tedy i zvířaty. *Vzhledem k tomu, že živá zvířata nejsou věcmi, je třeba, vedle věcí v právním slova smyslu, definovat jako zvláštní předmět práv.* [13] Živá zvířata jsou předmětem majetkových práv (absolutních i relativních), ale je třeba přihlédnout k jejich zvláštní povaze, a k tomu, že jsou obohacena smysly a schopností vnímat bolest. Včely jsou schopny cítit bolest a stres.[14] Zvířata nejsou subjektem práv, nemají osobnostní práva, ani samostatným rozumem a citem poznatelná přirozená práva.

Rozdílný přístup je uveden v zákoně na ochranu zvířat proti týrání.[15] Ten považuje za zvíře každého živého obratlovce, kromě člověka, plodu nebo embrya.[16] Z této definice plyne jasný závěr, že včela medonosná není objektem ochrany dle tohoto zákona. Navzdory faktu, že včely jsou schopny pociťovat bolest a utrpení, a měly by tedy být také zahrnuty v ochraně tohoto zákona, tak zákonodárce tuto úpravu nezvolil.[17] Na rozdíl od zákona na ochranu zvířat proti týrání se ochrany včel nezříká zákon veterinární. Konkrétní vyjádření této ochrany je v §3 odst. 1. písm. c), kde v definici hospodářského zvířete jsou explicitně uvedeny včely a včelstva. Z výše uvedeného plyne, že včelám je kromě ochrany soukromoprávní poskytnuta též relativně široká ochrana v zákoně veterinárním. De lege feranda by ovšem měla být ochrana včel (a potažmo tedy i ostatních druhů bezobratlých, které jsou schopny pociťovat bolest) výrazně rozšířena i do zákona na ochranu zvířat proti týrání. Takový postup je dle mého názoru vhodný i vzhledem k současné soukromoprávní úpravě, ve které zákonodárce

[12] RYDVAL, T. Co je (živé) zvíře? časopis Právník. 2009, č.3, s.332
[13] LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN isbn978-80-7400-529-9. str. 1749.
[14] DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-325-8. Str. 391
[15] Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání.
[16] Ustanovení § 3 písm. a) Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.
[17] JANČÁŘOVÁ, Ilona. Právo životního prostředí: zvláštní část. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-2108-041-6. Str. 289.

projevil vůli po tom, aby živá zvířata nebyla považována za věci v právním slova smyslu.[18]

2.2. Sousedská práva

V právním řádu není tento pojem definován, ale dle odborné literatury se jedná o právní vztahy mezi sousedy, *tj. vlastníky a uživateli sousedních nemovitostí (pozemků, budov, výjimečně i bytů či nebytových prostor), které mezi nimi vznikají ohledně těchto nemovitostí a jejich užívání.*[19] Sousedská práva tvoří souhrn norem, které upravují vztahy mezi sousedy. Pro účely této diplomové práce se budu zabývat vymezením vztahů mezi chovatelem včel a vlastníkem či uživatelem pozemku sousedního. Účinný občanský zákoník stojí na několika základních zásadách, které se samozřejmě promítají i do úpravy vztahů sousedských. Pro sousedská práva je nejdůležitější zásadou institut dobrých mravů obsažený v § 1 odst. 2 občanského zákoníku. Dobré mravy jsou neurčitým právním pojmem. Občanský zákoník nijak tuto základní zásadu nevymezuje. Právní praxe však na dobré mravy pohlíží jako na souhrn společenských, kulturních a etických hodnot, které se vývojem času málo mění, ale jsou zároveň schopny reagovat na podstatné historické změny, a jsou uznávány rozhodující většinou společnosti. Zásada dobrých mravů se přímo promítá i do několika základních paragrafů občanského zákoníku. Konkrétně v § 1 odst. 2 o. z.: *Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti* a § 2 odst. 3 o. z.*: Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění*. Dobré mravy jsou tedy určitým korektivem, který by měl ve výjimečných případech přispět k odstranění tvrdosti a asociálnosti strohé aplikace zákona. Strohá aplikace zákona na právní vztahy vzniklé mezi sousedy by mnohdy vedla ke zbytečnému zostření vztahů lidských, což není záměrem zákonodárce.

Fakt, že sousední pozemky spolu sousedí, nezakládá speciální právní vztah. Z povahy věci vyplývá, že právě sousedé mají více příležitostí dostat se do právních konfliktů, ve

[18] Podobný názor je obsažen také v publikaci MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. Ochrana zvířat v právu. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 9788020023179. Str. 313.
[19] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4. Str. 9

kterých dochází k porušování, omezovaní nebo ohrožování jejich práv. Z toho důvodu se právní úprava detailněji zabývá vztahy mezi sousedy. Soused nemusí být jen vlastník nemovité věci, ale také nájemce, oprávněný ze služebnosti, či jiná osoba (např. zaměstnanec nebo zákazník vlastníka). Sousedním pozemkem se nemyslí jen pozemek mezní, tedy ten přímo sousedící s daným pozemkem, ale i vzdálenější, protože určitá rušení mají širší dosah. [20]

Nemovité věci, a tedy i pozemky, lze užívat z různých právních titulů. Nejčastějším právním důvodem užívání je vlastnické právo. *Vlastnictví je právní panství nad věcí, jehož obsahem je oprávnění vlastníka (čili právem upravená a chráněná možnost) nakládat věcí podle své vůle (libovolně), a to co nejobsáhleji, za předpokladu, že tím neporušuje zákon nebo právo jiných osob.*[21] Pro účely této práce je stěžejní oblast právní úpravy, která se zabývá omezením vlastnického práva. Tato součást obsahu vlastnického práva má dvě roviny. Teorie rozlišuje omezení pojmové a omezení podle konkrétních právních předpisů. **Pojmová omezení** jsou rozsáhlá a prostupují celým právním řádem. Základy omezení vlastnictví nalezneme v normách práva ústavního. Konkrétně se jedná o čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, který zní: *Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem*. Projevuje se zde zásada, že svoboda jednotlivce končí tam, kde začíná svoboda druhého. Z toho vyplývá, že vlastník má povinnost zdržet se takového jednání, kterým by zasáhl nebo rušil vlastnické právo jiného. Listina, na rozdíl třeba od ústav liberálních států z 19. století, nechápe koncept vlastnictví jako nedotknutelný, ale zdůrazňuje odpovědnost vlastníka vůči společnosti. Jinak řečeno vlastník má právní panství nad věcí, ale neznamená to, že má absolutní volnost, a že není ničím limitován.[22] Je omezen ustanoveními zákona a subjektivními právy druhých. Tato ústavní maxima je východiskem pro další úpravu tohoto institutu v jednotlivých zákonech.

[20] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4.
[21] DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Str. 30
[22] Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 9788074783692.

2.2.1. Imise

Projevem **konkrétního omezení** vlastnického práva v účinném Občanském zákoníku je §1013 a násl. Podle §1013 se má vlastník zdržet všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (Imise) pronikají na sousední pozemek jiného vlastníka v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku. Za imisi se považuje i obtěžování včelami.

Definice imise zní: účinky činnosti konané na jedné nemovitosti na druhou nemovitost[23]. *Imise je výraz latinského původu (immissio) a lze jej přijatelně přeložit slovy „vhánění", „vpuštění" nebo „vnikání"*.[24] Teorie rozděluje imise na imise v **užším** a **širším** smyslu. V širším smyslu je pojem imise chápán jako účinek existence věci nebo jejího užívání, který má škodlivý dopad na cizí věc nebo na cizí práva. Dochází zde k aplikaci principu, že vlastník věci je oprávněn nést užitky z vlastněné věci, ale zároveň odpovídá za negativní následek vycházející ze samotné existence věci. V legislativě se projevuje tento princip v §1012 věta druhá o. z.: *Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit*. Imise chápané v užším smyslu jsou takové, které nedopadají na jakýkoliv účinek existence věci nebo jejího užívání (na rozdíl od obecného §1012), jenž se projeví negativně na věci cizí, ale jen pokud jsou subsumovány v definici jiných paragrafů (konkrétně §1013 a nasl.). [25]

Generální klauzule ve výše zmíněném §1012 o. z. omezuje vlastníka ve výkonu jeho práv. Restrikce spočívá v zákazu výkonu práva, kterým by závažně obtěžoval jiného nad míru přiměřenou místním poměrům. Právě věta druhá §1012 a §1013 o. z., představují principiální základ pro rozhodování o jakékoliv imisi.[26]

Dále dělíme imise na **přímé** a **nepřímě**. Imise přímé jsou takové, které jsou „přímo přiváděny" na dotčený pozemek. Dle Občanského zákoníku je vypouštění přímých imisí

[23] PAULDURA, Lukáš. Slovník právních pojmů: občanský zákoník. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Rekodifikace. ISBN 9788074786600.
[24] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4. Str. 169
[25] SVOBODA, Karel. Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-990-8.
[26] Tamtéž.

zakázáno. Ustanovení §1013 odst. 1. věty druhé o. z., říká: *Zakazuje se přímo přivádět imise na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní důvod*. Pro názornost lze uvést, že přímou imisí by jistě bylo umístění včelího úlu ke kraji sousedního pozemku tak nešikovně, že by včely vylétaly přímo na sousední pozemek. Výše popsaný způsob přímých imisí evokuje, že je zde potřeba zavinění na straně narušitele. Vzhledem k tomu, že se zde uplatní princip objektivní odpovědnosti vlastníka za negativní projevy věci do práv třetích osob, tak se u přímých ani u nepřímých imisí nevyžaduje subjektivní zavinění.[27]

Imise nepřímé jsou takové imise, jejichž zdroj je umístěn na jedné nemovitosti, ale určité následky lze pozorovat i na nemovitosti sousední[28]. Historická úprava (§127 odst. 1 zák. č. 40/1964Sb.) se skládala ze dvou skutkových podstat. *Prvním případem byl fakt imise nepřiměřené místním poměrům. Druhou situací případ imise, která sice nebyla nepřiměřená, ale vážně ohrožovala výkon sousedova práva* [29]. Nový občanský zákoník konstruuje obecnou úpravu nepřímých imisí v jediné skutkové podstatě, kterou obsahuje §1013 odst. 1. věta první. Zvýšenou pozornost proto věnuji pojmům vyjádřeným v ustanovení §1013. Jedná se o pojmy: imise vypouštěné v„ **míře nepřiměřené místním poměrům**“ a imise „**podstatně omezující obvyklé užívání**“. Jde o dva objektivní termíny, které nelze posuzovat jen na základě subjektivního pocitu souseda, který se domáhá, aby žalovanému byla uložena povinnost zdržení se imise.[30]

Posuzování toho, zda již nebyla překročena míra rušení imisí, která je nepřiměřená místním poměrům, je třeba provádět v intencích výše zmíněné zásady dobrých mravů. Dobré mravy zde slouží jako základní pomůcka při zkoumání toho, zda imisi je možné považovat za protiprávní nebo je třeba strpět její důsledky.[31] Jinak se bude posuzovat přiměřenost rušení hlukem v obytné čtvrti plné rodinných domků a jinak se bude k takovému problému přistupovat v části města, kde jsou umístěny průmyslové závody.

[27] SVOBODA, Karel. Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-990-8. Str. 14-15.
[28] Sousední nemovitostí je myšlena i jiná nemovitost než přímo sousedící.
[29] SVOBODA, Karel. Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-990-8. Str. 16.
[30] Tamtéž. Str. 16
[31] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4. Str. 170.

Míra přiměřená poměrům je tedy neurčitý právní pojem, který je chápán jako určité vodítko při řešení případných sousedských sporů. V praxi to znamená, že soud, který řeší spor na základě žaloby proti vypouštění nepřímých imisí, musí zjišťovat míru přiměřenou místním poměrům v dané lokalitě a zkoumat, zda dochází k jejímu porušení. Fakt, že v nějaké oblasti je běžné porušovat určité, jiným právním předpisem stanovené, limity, nezakládá nemožnost dovolat se ochrany proti takovým imisím. Při zjišťování toho, zda nebyly porušeny místní poměry, se vychází z objektivních skutečností. Dle stanoviska nejvyššího soudu je nutné zjišťovat míru přiměřenou místním poměrům hlavně na základě takzvaných objektivních kritérií (hygienických zpráv, znaleckých posudků, svědeckých výpovědí či místního ohledání).[32] Ve výše zmíněném stanovisku je uvedeno i to, že nelze odhlédnout od okolností tkvící v osobě nebo poměrech vlastníka. Spáčil uvádí jako jedno z měřítek pro určení toho, zda se jedná o podstatnou imisi, to, že v důsledku působení této imise klesla cena sousední nemovitosti.[33] Míra přiměřená místním je zpravidla překročena i tehdy, pokud dochází k porušování limitů dle jiných právních předpisů. Proto například pokud zákon o ochraně ovzduší stanoví konkrétní imisní strop pro určitou látku, tak bez ohledu na to, že je vypouštění látky v daném místě obvyklé, se bude pravděpodobně jednat o porušení míry přiměřené místním poměrům a dotčený soused (pokud látka způsobuje např. pach) se může bránit proti této imisi podáním žaloby. V minulosti se výše zmíněný postup (tedy, že v případě porušení určitého limitu nastaveného jiným právním předpisem než občanským zákoníkem, se automaticky presumuje i porušení míry přiměřené místním poměrům) jevil jako bezproblémový, ale za účinnosti nového kodexu se dostává do konfrontace s §1 odst. 1 o. z.. V tomto základním ustanovení je totiž vyjádřen vztah práva soukromého a práva veřejného tak, že uplatňování práva soukromého je nezávislé na uplatňování práva veřejného.[34]

Druhým pojmem je podstatné omezení obvyklého užívání pozemku. Zde je třeba vysvětlit rozdíl oproti minulé právní úpravě, která obsahovala místo pojmu omezení obvyklého užívání pozemku pojem obtěžování jiného. Rozdíl je v tom, že pojem obtěžování jiného umožňoval soudům přihlédnout k subjektivním vlastnostem a

[32] Stanovisko NS ze dne 23.06.1987 sp. zn. Cpj 203/86 Sb. NS
[33] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4. Str. 163.
[34] Tamtéž.

pocitům souseda. Nový občanský zákoník se odchýlil od této úpravy a snaží se následek působení imisí objektivizovat.

Konkrétní případy nepřiměřených imisí způsobených chovem včel jsou detailně popsány v relativně bohaté judikatuře.[35]

2.2.2. Právo rojové

Zvláštní úprava je v Občanském zákoníku věnována pronikání chovaných zvířat a roje včel na sousední pozemky. Ustanovení §1014 odst. 1 o. z. zní: *Ocitne-li se na pozemku cizí movitá věc, vydá ji vlastník pozemku bez zbytečného odkladu jejímu vlastníku, popřípadě tomu, kdo ji měl u sebe; jinak mu umožní vstoupit na svůj pozemek a věc si vyhledat a odnést. Stejně tak může vlastník stíhat na cizím pozemku chované zvíře nebo roj včel; vletí-li však roj včel do cizího obsazeného úlu, nabývá vlastník úlu vlastnické právo k roji, aniž je povinen k náhradě.* Včely nejsou z pohledu soukromého práva chovaná zvířata.[36] Vzhledem k tomu, že nelze ovládat jednotlivé včely, tak není jejich stíhání na sousedním pozemku z logiky věci možné. Jiná situace je v případě rojení včel. Rojení včel je běžný jev, je to jejich přirozená vlastnost[37]. Vlastník roje neztrácí svoje vlastnické právo k roji tím, že by se roj usadil mimo vlastníkův pozemek. Roj je tedy vlastnictvím toho, kdo vlastní včelstva, z kterých se roj vyrojil. Jediným případem, kdy ztrácí vlastník automaticky vlastnické právo k roji je hypotetická situace, kdy by roj vlétl do již obsazeného úlu. Ve chvíli, kdy se včely vyrojí, je povinen vlastník roj co nejrychleji stíhat. S tím je spojena povinnost vlastníka pozemku, na kterém se roj usadil, zdržet se všeho, co by roji uškodilo. Vlastník pozemku, na kterém se roj usadil, se samozřejmě nesmí ani roje zmocnit. Vlastník roje tedy může stíhat roj na cizím pozemku a vlastník daného pozemku mu musí umožnit vstup na svoji nemovitost. Pokud není vlastník k zastižení, může vlastník roje stíhat roj i bez souhlasu souseda. Co se týče náhrady škody, tak vlastník roje nahradí škodu způsobenou rojem na daném pozemku a také škodu, kterou způsobil při odchytu roje. Jen na okraj bych se zmínil o

[35] Např.: Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 8. 1998 spisová značka 19 Co 740/97.
[36] K tomu je třeba dodat, že Občanský zákoník 89/2012 rozlišuje zvířata (kromě klasického dělení na divoká vs. domácí) také na zajatá, zkrocená, chovaná a opuštěná. Včela bezpochyby je živé zvíře (dle občanského zákoníku), ale vzhledem k její povaze ji soukromoprávní kodex nepovažuje za zvíře chované.
[37] MACHOVÁ, Jarmila. Právo ve včelařství. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1 Str. 12. Rojení je přirozený způsob množení včelstva. Dochází k němu v situacích, kdy se vylíhne nová matka a ta stará je nucena opustit úl a s dělnicemi hledá nové stanoviště.

situaci, která nastane v případě nalezení roje, ke kterému se nikdo nehlásí. V takovém případě se k takovému roji přistupuje jako k věci nalezené dle §1052 odst. 2 o. z. Vlastník pozemku má povinnost oznámit skutečnost o tom, že se roj nachází na jeho pozemku obci, na jejímž území se daný pozemek nachází. Obec následně vyhlásí dle §1053 odst. 1 o. z, informaci o nalezení věci. Pokud se vlastník obci nepřihlásí, pak je dle vyhlášky č.299/2003 Sb. [38] obec povinna roj zlikvidovat. [39]

Z výše popsaného (tedy, že včela není chované zvíře) plyne i skutečnost, že vnik jednotlivých včel je de iure chápán jako výhradně „imise", nikoliv jako pronikání zvířat na sousední pozemek. Z toho plyne, že tyto včely jsou pouze imisemi, a tedy je lze považovat za *Res nullius*, tedy za věc ničí. Proto pokud vlastník či uživatel sousedního pozemku zabije včelu, pak nezasahuje do vlastnického práva včelaře. [40]

2.2.3. Způsoby řešení sousedských sporů

Celá úprava sousedských práv by měla sloužit jako vodítko pro řešení sporných situací mezi sousedy. Důležitost existence takových ustanovení, které upravují práva vznikající mezi sousedy, je nesporná. Faktická blízkost osob způsobuje přirozeně nemalé množství konfliktů, a proto je nezbytně nutné, aby předpisy soukromého práva obsahovaly normy, které upravují sousedské vztahy. Úprava sousedských práv by ovšem neměla stanovovat jen míru ochrany osob, které jsou následkem působení vlivů ze sousedních pozemků dotčeni, ale také by měla stanovit, jakou míru takových negativních vlivů by měla osoba strpět. V následující kapitole se budu věnovat takové právní ochraně, která je relevantní v situacích vznikajících při včelařské činnosti.

Na začátku bych rád zmínil mimoprávní řešení sporu, tedy snahu sousedů o domluvu.[41] Dalším způsobem řešení sporů vzniklých ze sousedských konfliktů je bezesporu svépomoc. Svépomoc je definována v §14 odst. 1 a 2 o. z: *Každý si může přiměřeným*

[38] Tento postup je upraven ve vyhlášce č. 299/2003 Sb., opatření pro předcházení nemocem přenosným ze zvířat na člověka. Konkrétně v §131 a §138.
[39] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4. Str. 190-196.
[40] SVOBODA, Karel. Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-990-8. Str. 130.
[41] V mnoha článcích publikovaných v různých včelařských časopisech, které se dotýkají různých sousedských sporů a jiných „problémů" vzniklých mezi včelařem a sousedem, se jako nejlepší prevence uvádí to, aby včelař v pravidelných intervalech dával sousedům skleničku medu jako jakýsi „odpustek".

způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě. (...) Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může jej každý, kdo je takto ohrožen, odvrátit úsilím a prostředky, které se osobě v jeho postavení musí jevit vzhledem k okolnostem jako přiměřené. Směřuje-li však svépomoc jen k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno, musí se ten, kdo k ní přikročil, obrátit bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci. Konkrétní příklad lze spatřovat v pronásledování roje včel na sousední pozemek.

Obecně lze říci, že každý, kdo se cítí být zkrácen na svých právech, se může domáhat ochrany u orgánů veřejné moci. Podle §12 o. z., se orgánem veřejné moci rozumí soud. Nejdůležitějším právním prostředkem ochrany práva je podání žaloby u soudu. V případě ochrany před imisemi se jedná o negatorní žalobu. Tedy o žalobu dle § 1042 o. z. Občanský zákoník v tomto ustanovení říká, že: *Vlastník se může domáhat ochrany proti každému, kdo neprávem do jeho vlastnického práva zasahuje nebo je ruší jinak než tím, že mu věc zadržuje.* V literatuře se vedou spory o to, kdo je legitimován se domáhat ochrany prostřednictvím podání negatorní žaloby. Z dikce zákona plyne, že se ochrany může domáhat jen vlastník dotčeného pozemku. Výše zmíněný výklad je dle Eliáše správný.[42] Naproti tomu Spáčil zastává názor odlišný.[43] Odvolává se na dřívější autory (V. Knappa, J.Sedláčka) a poukazuje na to, že i relativní právo (např. pacht, nájem) má svojí absolutní stránku a že tedy i nositel obligačního práva je chráněn proti zásahům třetích osob. Eliáš uvádí, že takovýmto pojetím dochází k relativizaci jednotlivých ustanovení právního řádu a taktéž označuje tento způsob výkladu (právo na podání žaloby má „každý“) jako relikt socialistického občanského práva. Spáčil uvádí, že nepovažuje za vhodné dělit jeden spor do více dílčích právních konfliktů.[44] V každém případě soud musí v odůvodnění rozhodnutí o žalobě na ochranu proti nepřímé imisi přesně popsat, jaká míra obtěžování je v konkrétním případě považována

[42] Prof. Eliáš je hlavním autorem Občanského zákoníku z roku 2012. Tento názor předestřel in: Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Sv.I. Praha: Linde Praha, 2008, str.552.
[43] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4. Str. 172.
[44] Jako příklad uvádí stav, který by vznikl mezi dvěma nájemníky sousedních pozemků. Ten, kdo by se cítil být jednáním druhého rušen, by musel upozornit vlastníka dotčeného pozemku, aby zasáhl. Pokud by on nezasáhl (a ani by nezasáhl vlastník pozemku, ve kterém je zdroj rušení), tak by se jeden spor mohl rozpadnout až do sporů tří a to považuje autor za zbytečně zdlouhavý postup.

za přiměřenou místním poměrům. Je to podstatné pro navazující řízení o výkonu rozhodnutí, kdy bude soud zkoumat, zda nedošlo k poklesu pod danou hranici. [45]

2.3. Srovnání úpravy účinné do 1. 1. 2014 a současné právní úpravy

O současné právní úpravě zakotvené v zákoně č.89/2012 Sb., občanský zákoník jsem se již zmiňoval. Zbývá tedy stručně představit úpravu již neúčinnou, srovnat jednotlivá ustanovení a vyvodit z takového srovnání relevantní závěr.

Již neúčinný zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník se problematice imisí a pronikání zvířat na sousední pozemek věnuje v §127. Toto ustanovení zní: *Vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Proto zejména nesmí ohrozit sousedovu stavbu nebo pozemek úpravami pozemku nebo úpravami stavby na něm zřízené bez toho, že by učinil dostatečné opatření na upevnění stavby nebo pozemku, nesmí nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat sousedy hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem, stíněním a vibracemi, nesmí nechat chovaná zvířata vnikat na sousedící pozemek a nešetrně, popřípadě v nevhodné roční době odstraňovat ze své půdy kořeny stromu nebo odstraňovat větve stromu přesahující na jeho pozemek*[46]. Problematika imisí byla v dřívější úpravě koncentrována do jednoho ustanovení. Takový postup teorie nazývá koncept imisí v širším smyslu. Na rozdíl od minulého občanského zákoníku zvolil zákonodárce v tom novém, formu úpravy detailnější. Nový civilní kodex vyděluje pojem imise z obecného ustanovení §1012 a vymezuje jej samostatně v ustanovení následujícím. Z toho vyplývá, že pokud negativní vliv pozemku na ten sousední nelze subsumovat pod zvláštní ustanovení o imisích, pak za ně vlastník pozemku, ze kterého škodlivý vliv pochází, neodpovídá. Jako ustanovení zvláštní lze chápat např. §1016 odst. 2,3 a §1017 a §1020 o. z.[47]

Z pohledu včelařství je důležité zmínit především zakotvení práva rojového do nového občanského zákoníku. Dříve účinný občanský zákoník neobsahoval úpravu stíhání roje či přivlastnění roje někým jiným. Postup byl dovozen z obecných ustanovení

[45] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). Str. 171-173. ISBN 978-80-7502-073-4.
[46] Ustanovení § 127 odst. 1 zákona č.49/1964 Sb., občanský zákoník.
[47] SVOBODA, Karel. Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-990-8. Str. 2-3

občanského zákoníku. Konkrétně z § 3 o. z, o dobrých mravech, ze kterého lze dovodit, že postup vlastníka pozemku, na kterém se roj usadil, nesmí odporovat dobrým mravům. Rozpor s dobrými mravy by bezesporu vyvolalo jednání směřující k nevpuštění vlastníka roje na pozemek, na kterém se roj usadil.[48]

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem nelze hovořit v souvislosti se zakotvením tohoto ustanovení do nového kodexu jako o revoluční změně pro praktický život včelaře. De lege ferenda je dle mého názoru současný stav více vyhovující, než byl ten předchozí. Tím, že je jasně deklarováno, jaké prostředky může vlastník při stíhání svého roje použít, došlo k vyjasnění situace.

2.4. Shrnutí

Právní úpravy včelařství se ze soukromoprávních norem dotýká část občanského zákoníku věnovaná vlastnictví, imisím a sousedským právům. Platná právní úprava včelaři nepřikazuje, kam, případně do jaké vzdálenosti od jiných obydlených nemovitostí, může umísťovat svá včelstva. Zásadní pravidlo zní, že nelze vypouštět nepřímé imise (tedy i včely) na sousední pozemek v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně tím omezovat obvyklé užívání sousedního pozemku. Dále občanský zákoník stanovuje možnost stíhat včelí roj na sousedním pozemku. Občanský zákoník účinný od roku 1.1.2014 upravuje velice raritní situaci vniknutí roje včel do cizího úlu tak, že v tu chvíli se stává vlastníkem včelstva ten chovatel, který vlastnil původní včelstvo.

[48] SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4. Str. 190.

3. Veřejné právo

Veřejné právo se odlišuje od soukromého práva v metodách, které používá při stanovování práv a povinností. Soukromé právo je založeno na autonomii vůle, rovnosti subjektů, smluvní volnosti a dispozitivních ustanoveních, které poskytují subjektům právních vztahů širší možnost na uplatňování vůle. Naproti tomu normy veřejného práva jsou založeny na přesně určených subjektivních právech a povinnostech. Orgány veřejné moci mají pravomoc jednostranně rozhodovat o právech a povinnostech jiných subjektů (fyzických nebo právnických osob). Veřejné právo je založeno na kogentních normách, ze kterých subjektům vyplývají jednotlivá práva a povinnosti, od kterých se nemohou jednostranným projevem vůle odchýlit. [49]

Včelařství je regulováno převážně normami práva veřejného. Při zmínce o normách veřejného práva je třeba uvést rozdíl, na který upozorňuje Sládeček[50], mezi právním předpisem a právní normou. V praxi neexistují výhradně právní předpisy soukromého či veřejného práva[51], ale většina právních předpisů obsahuje normy obojího druhu.

3.1. Formy výkonu včelařské činnosti

Včelařství se na území České republiky ve velké míře provozuje jako činnost volnočasová, kde zisk není nejdůležitějším výstupem. Včelaři se sdružují do různých spolků. Nejpočetnějším spolkem je Český svaz včelařů. Tento spolek má přes 52 tisíc členů a celkově jeho členové vlastní 97% všech evidovaných včelstev na území České republiky.[52]

3.1.1. Zemědělský podnikatel

Existují samozřejmě subjekty, které včelařství provozují podnikatelským způsobem. V segmentu zemědělské výroby zákonodárce zvolil speciální úpravu takového druhu podnikání a zakotvil ji v zákoně o zemědělství. V zákoně č. 252/1997 Sb., o

[49] GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 5., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2. Str. 116.
[50] SLÁDEČEK, Vladimír. Obecné správní právo. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-002-8. Str. 36.
[51] Existují výjimky z výše řečeného. Např. zákon vodní, či zákon o silniční dopravě, ve kterých jsou jen normy práva veřejného a lze tedy mluvit o takových předpisech jako „čistě“ veřejných.
[52] Dle internetových stránek Českého svazu včelarů [online]. [cit. 2017-12-29]. Dostupné z: http://www.vcelarstvi.cz/o-csv.html

zemědělství je pozitivně vymezeno, kdo je zemědělským podnikatelem. Dle §2e odst. 1 výše zmíněného zákona je zemědělským podnikatelem fyzická nebo právnická osoba, která hodlá provozovat zemědělskou výrobu jako soustavnou a samostatnou činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených tímto zákonem. Osoba fyzická dále musí splnit několik podmínek, které jsou uvedeny v následujících částech tohoto ustanovení. Musí být plně svéprávná, mít trvalý pobyt na území České republiky (pokud se nejedná o občana České republiky nebo o občana členského státu Evropské unie) a pokud se nejedná o občana České republiky nebo o občana z jiného členského státu Evropské unie, tak musí prokázat základní znalost českého jazyka. Znalost jazyka prokáže osoba ucházející se o zápis do evidence zemědělských podnikatelů tím, že před místně příslušným obecním úřadem obce s rozšířenou působností doloží, že je schopna plynně a jazykové srozumitelně reagovat na otázky vztahujícím se k běžným záležitostem všedního života a zároveň je schopna přečíst určený běžný článek z denního tisku a vlastními slovy vylíčit jeho obsah. [53]

Z výše uvedeného je zřejmé, že právní úprava podnikání v zemědělství je velmi přísná pro uchazeče, kteří nemají české občanství nebo občanství jiného členského státu Evropské unie.

Zákon dále stanovuje výjimku pro fyzické osoby, které nepodléhají povinnosti zapisovat se do rejstříku zemědělských podnikatelů. V §2e odst. 2 zákona o zemědělství se uvádí, že fyzické osoby, které provozují drobnou pěstitelskou a chovatelskou činnost, anebo prodávající rostlinné a nezpracované živočišné výrobky, nepodléhají evidenci zemědělského podnikatele.

Osoby, které hodlají podnikat v zemědělství, vyjma těch uvedených v § 2e odst. 2 zákona o zemědělství, jsou povinny se zaevidovat. Evidenci zemědělských podnikatelů spravuje ministerstvo zemědělství. Samotné zapisování do evidence, pokud žadatel splní výše uvedené podmínky, provede příslušný orgán obecního úřadu obce s rozšířenou působností.
Zákon také uvádí taxativní výčet činností, které jsou považovány za zemědělskou

[53] Úprava se nachází v § 2e odst. 1) písm. a),b),c) Zákona č.252/1997Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

výrobu. Úplný seznam je v § 2e odst. 3. Pro účely této diplomové práce je stěžejní písm. b) výše zmíněného paragrafu, ve které je uvedeno, že zemědělskou výrobou se taktéž rozumí výroba živočišná a ta zahrnuje chov hospodářských a jiných zvířat či živočichů za účelem získávání, zpracování a výroby živočišných produktů. Vzhledem k tomu, že včela medonosná je dle veterinárního zákona považována za hospodářské zvíře, je třeba konstatovat, že chov včel je dle zákona o zemědělství možné provozovat jako podnikání v zemědělství.

3.1.2. Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství představuje alternativu k „průmyslovému" zemědělství. Klade důraz na přirozené postupy, na základě kterých by měl být výsledný produkt vhodnější pro životní prostředí, samotná hospodářská zvířata i lidské zdraví.[54]

Obecná úprava ekologického zemědělství je stanovena zákonem č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. Tento zákon je pouze prováděcí předpis přímo použitelného nařízení Rady č.834/2007, o ekologické produkci a označování ekologických produktů. Na základě zákona o ekologickém zemědělství byla vydána vyhláška č.16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství.

Zákon o ekologickém zemědělství definuje několik základních pojmů. Hospodářská jednotka zahrnující pozemky, hospodářské budovy, provozní zařízení a případně i hospodářská zvířata sloužící k ekologickému zemědělství, se nazývá ekofarma. Ten, kdo na ekofarmě hospodaří, se nazývá ekologický podnikatel. Biopotravina je potravina, která splňuje podmínky úpravy uvedené v zákoně o ekologickém zemědělství a navazujících právních předpisech a také v intencích vydaného osvědčení o biopotravině. Bioproduktem se nazývá surovina rostlinného nebo živočišného původu nebo hospodářské zvíře získané v ekologickém zemědělství podle příslušných předpisů.[55]

Ekologický podnikatel musí být registrován podle zákona o ekologickém zemědělství.[56] Žadatel musí uzavřít s pověřenou osobou smlouvu o kontrolní činnosti. Pověřená osoba

[54] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str. 133.
[55] Všechny pojmy definuje ustanovení § 3 zákona č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
[56] Celý postup registrace je uveden v ustanovení § 6 zákona č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

je osoba, kterou pověřilo Ministerstvo zemědělství právě k tomu, aby vydávala osvědčení o původu biopotraviny či bioproduktu.[57] Tyto osoby vydávají osvědčení původu, vydávají certifikáty, na jejichž základě mohou ekologičtí podnikatelé používat příslušné znaky osvědčující, že produkty pocházejí z ekologického zemědělství. Další kontrolní činnost provádí Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Státní zemědělská a potravinářská inspekce a Státní veterinární správa ČR.

Ekologický chovatel včel je takový včelař, který není registrován jako ekologický podnikatel, ale chová včely dle ekologického zákona a je registrován v souladu s tímto zákonem. Na tohoto ekologického chovatele včel se přiměřeně použijí ustanovení o ekologickém podnikateli.[58]

Dle ustanovení § 2 vyhlášky č.16/2006 Sb. je možné v ekologickém zemědělství chovat pouze středoevropské ekotypy včely medonosné. Další povinnosti, které musí chovatel splnit, aby mohl být registrován jako ekologický chovatel včel, jsou uvedeny v článku 14 nařízení Rady (ES) č.834/2007, o ekologické produkci a označování ekologických produktů. Dle tohoto nařízení musí být včelíny umístěny v oblastech, které zajišťují zdroje nektaru a pylu tvořené převážně ekologicky pěstovanými plodinami nebo případně přirozenou vegetací nebo lesy či plodinami, jež nejsou ekologicky udržovány, ale jsou ošetřovány pouze metodami s nízkým dopadem na životní prostředí. Včelíny musí být dostatečně vzdáleny od zdrojů, které by mohly způsobit kontaminaci produktů včelařství nebo špatný zdravotní stav včel. Úly a materiály používané ve včelařství musí být vyrobeny z převážně přírodních materiálů. Usmrcovat včely v plástech při získávání včelařských produktů je zakázané.[59]

Dále je nutné nejdříve ošetřit včelstva pomocí takzvaných fytoterapeutických a homeopatických metod, až v případě, že nedojde pomocí těchto metod k vyléčení včelstev, mohou být použity „konvenční“ metody.

[57] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str. 135. V současné době existují čtyři takové pověřené osoby.
[58] Podle §3 odst.1 písm. f) a §4 odst. 3 zákona č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.
[59] Dle článku 14 odst. 1 písm. b) pododstavce IX až XI Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91.

V současné době je na území České republiky registrováno 11 subjektů jako ekologický chovatel včel.[60]

Z mého pohledu vnímám ekologické zemědělství vcelku jako velice důležité odvětví zemědělství a jsem mu velice nakloněn. Jsem však přesvědčen, že „konvenční" způsob chovu včel je sám o sobě neinvazivní a neomezující pohodu chovaných včel, takže není třeba jej více upravovat.

3.2. Živočišná výroba

Živočišná výroba je společně s rostlinnou výrobou nejdůležitější částí zemědělské výroby. Předmětem živočišné výroby je chov hospodářských zvířat pro lidské potřeby. Primárním cílem živočišné výroby je produkce potravin. Jedná se především o chov zvířat pro maso, mléko, ale taktéž třeba pro med. K nejčastěji chovaným zvířatům v našich klimatických podmínkách patří chov prasat, ovcí, drůbeže, skotu, koz a ryb. Samozřejmě nelze opomenout ani chov včel pro účely získávání medu. Sekundárním cílem živočišné výroby je využití hospodářských zvířat pro jejich zvláštní schopnosti (tažná síla, produkce hnojiv) a zisk materiálů (peří, kožešiny, vlna, vosk). [61]

3.3. Veterinární péče

Veterinární péče chrání lidské zdraví před přenosem nemocí ze zvířat na člověka. Samotná ochrana spočívá v kontrole zdraví zvířat, která probíhá mnoha způsoby. Od preventivního dozoru nad zdravím hospodářských zvířat až po kontrolu nezávadnosti živočišných produktů. Součástí veterinární péče je také snaha zabránit šíření chorob mezi hospodářskými zvířaty a volně žijícími živočichy. Proto je namístě regulovat nakládání se živočichy a jejich případný převoz mezi státy, aby nedocházelo k šíření nakažlivých nemocí.

Hlavními cíli právní regulace živočišné výroby a veterinární péče tedy jsou ochrana zdraví zvířat, zajištění dobrých životních podmínek zvířat (welfare) a jejich ochrana

[60] Počet ekologických chovatelů včel v ČR ke dni 29.12.2017. [online]. 2017 [cit. 2017-12-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/Prehled.aspx?stamp=636501408587915543.
[61] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str. 41.

před týráním, zdravotní nezávadnost živočišných produktů a ochrana genetického fondu a zajištění reprodukce zvířat.[62]

3.3.1. Prameny právní úpravy veterinární péče

Ústředním právním předpisem, který se zabývá problematikou veterinární péče, je zákon o veterinární péči a o změně některých souvisejících předpisů.[63] Pro účely chovu včel obsahuje veterinární zákon mnoho důležitých ustanovení. Od definice jednotlivých pojmů dotýkajících se včelařství až po taxativní výčet různých onemocnění včelstev. Dále obsahuje úpravu převozu hospodářských zvířat a jinak poskytuje ochranu chovaným zvířatům, a tedy i včelám.

Na úvod je také třeba zmínit, že na základě veterinárního zákona bylo přijato mnoho vyhlášek, jejichž obsah bude předestřen v jednotlivých kapitolách věnovaných právní úpravě obsažené ve veterinárním zákonu.

Do zákona je transponováno mnoho směrnic Evropské unie a také je v souladu s mnoha přímo použitelnými nařízeními. V samotném veterinárním zákoně je vymezen předmět úpravy jako stanovení požadavků veterinární péče na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty. Dále zákon upravuje práva a povinnosti fyzických i právnických osob při realizaci veterinární činnosti. Zákon také upravuje postavení, působnost a soustavu orgánů vykonávajících správu v oblasti veterinární péče.

3.3.2. Základní pojmy

Dle veterinárního zákona je chovatelem každý, kdo zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží, anebo je pověřen se o ně starat, ať již za úplatu nebo bezúplatně, a to i na přechodnou dobu.[64] Definice chovatel je relativně široká. Smysl samotného definování tohoto pojmu je samozřejmě ten, že v dalších ustanoveních zákona je na chovatele uvaleno mnoho povinností, a je tedy nutné vědět, kdo přesně je adresátem těchto povinností. Z definice tedy plyne, že i ten, kdo na přechodnou dobu (ať již za úplatu či bezúplatně)

[62] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str. 42.
[63] Zákon č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[64] Dle §3 odst. 1) písm. a). Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

drží, anebo je pověřen se o zvířata starat, musí dodržovat povinnosti, které jsou veterinárním zákonem ukládány chovateli.

V kapitole věnované tématu chápání včel jako zvířat v právním slova smyslu jsem již zmínil, že právě veterinární zákon považuje včely za zvířata. Konkrétní ustanovení nalezneme v §3 odst. 1 písm. c) výše zmíněného zákona, ve kterém stojí, že hospodářskými zvířaty jsou převážně zvířata využívaná k chovu, výkrmu, práci a jiným hospodářským účelům. V druhé části tohoto ustanovení se nachází demonstrativní výčet těchto hospodářských zvířat, do kterého zákonodárce zařadil také včely. Novelou veterinárního zákona č.139/2014 Sb., se výraz včely změnil na včely a včelstva.

Ve shodě s mnoha dalšími právními předpisy je i uvedení medu, mateří kašičky a včelího vosku do kategorie živočišných produktů, protože bezesporu splňují tu podmínku, že jsou živočišného původu a slouží k výživě lidí anebo jsou to výrobky z těchto surovin, jak je tomu v případě včelího vosku.[65]

Z ustanovení zabývajícím se vymezováním základních pojmů je třeba ještě zmínit §3 odst. 2, ve kterém zákonodárce sděluje, že tam, kde zákon hovoří o zvířatech, rozumí se tím podle povahy věci a okolností též plemenivo včel.

3.3.3. Základní povinnosti chovatele včel

Z výše napsaného plyne, že povinnosti jsou ukládány chovatelům. Včelař, ať již se jedná o osobu fyzickou, fyzickou podnikající či právnickou, musí dodržovat povinnosti, které jsou mu tímto zákonem ukládány. V případě nerespektování těchto povinností se samozřejmě dopouští správního deliktu.

Nejdůležitější povinností každého včelaře je zajistit v souladu s §4 odst. 1 písm. a) včelstvu takové prostředí, které vyhovuje jejich biologickým potřebám a je uzpůsobeno jejich fyziologickým funkcím. Znamená to, že včely lze chovat jen takovým způsobem, který alespoň do jisté míry tyto podmínky splňuje. Takovým příbytkem, který simuluje jejich přirozené prostředí, je úl[66] . Z této povinnosti je patrné, že úly musí být umístěny

[65] Dle §3 odst. 1) písm. n) Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů..

[66] Ještě před tím než došlo k „domestikaci“ včel, žily v dutinách stromů. V současnosti je nejpoužívanějším úlem, takzvaný úl nástavkový. Ten vyhovuje všem požadavkům na moderní chov včel. Je použitelný jak pro malou, tak i velkou snůšku. Je dobře přenosný, odolný. Umožňuje přikrmovat

v takovém prostředí, který je pro jejich obyvatele, tedy včely, vhodné. Nástavkový úl (dále jen úl) by měl být umístěn v oblasti, která poskytne včelstvu dostatek možností pro sběr pylu, který slouží především k výživě plodu.[67] Úly by měly být v ideálním případě umístěné při okraji lesa či na okraji remízků nebo v sadech. V dnešní době se však tenduje i k umisťování úlů do hustěji obydlených oblastí. Místo by mělo být chráněno před nepříznivými meteorologickými vlivy, byť moderní nástavkové úly by měly vydržet i silné zimy. Pokud je to alespoň trochu možné, je lepší umístit úly tak, aby včely mohly vyletovat jižním směrem. K problematice sousedských sporů a včelaření již byla věnována samostatná kapitola. Z veterinárního hlediska je lepší, když není velké množství (cca. 20-30) úlů v těsné blízkosti, protože při výskytu nakažlivých chorob je nutné provádět sanační opatření na všechna včelstva na daném místě výskytu nákazy. Lze tedy konstatovat, že úly by neměly být umístěny v místech, kde není zaručeno, že si včely obstarají dostatečné množství pylu. [68]

Z §4 odst. 1 písm. a) také vyplývá povinnost předcházet poškození zdraví zvířat a chovat je takovým způsobem, který odpovídá jejich zdravotnímu stavu. Dle mého názoru z toho plyne, že chovatel musí včelstva v případě, že jim odebírá med, přikrmovat a jinak zajišťovat jejich základní potřeby tak, aby nedocházelo k poškozování jejich zdravotního stavu.

Na to navazuje ustanovení §4 odst. 1 písm. b), dle kterého musí chovatel sledovat zdravotní stav zvířat, v odůvodněných případech jim včas poskytnout první pomoc a požadovat odbornou veterinární pomoc. Pro včelaře je důležité vědět, že musí sledovat zdravotní stav včel.

3.3.4. Přemisťování včelstev

Problematika přemisťování a vnitrostátní přepravy zvířat je řešena také ve veterinárním zákoně. Pro účely této diplomové práce je stěžejní to, jaké povinnosti mají včelaři při přemisťování svých včelstev. Dle Machové, se přemístěním zvířete rozumí každá - trvalá i dočasná - změna místa, v němž je zvíře chováno, provedená jakýmkoliv

---

včelstva tak, aniž by včelař musel přijít do bezprostředního styku se včelami. Viz WEIß, Karl. Víkendový včelař: škola včelaření s nástavkovými úly. Líbeznice: Víkend, 2005. ISBN 8072223682., str. 38-39.

[67] Viz WEIß, Karl. Víkendový včelař: škola včelaření s nástavkovými úly. Líbeznice: Víkend, 2005. ISBN 8072223682., str. 225.

[68] Viz WEIß, Karl. Víkendový včelař: škola včelaření s nástavkovými úly. Líbeznice: Víkend, 2005. ISBN 8072223682., str. 51-53.

způsobem a k jakémukoliv účelu.[69] Vzhledem k tomu, že mnoho včelařů společně se svými včelstvy kočuje, je důležité vědět, jaké povinnosti při této činnosti mají.

Dle §6 odst. 1 písm. c) je chovatel, od něhož je zvíře přemisťováno, povinen vyžádat si veterinární osvědčení k přemístění včelstev mimo území kraje. [70] S tím souvisí ustanovení v §6 odst. 7, ve kterém je uvedeno, že ještě před podáním žádosti o veterinární osvědčení je nutné si vyžádat zdravotní potvrzení od soukromého veterinárního lékaře. To však neplatí pro včelstva, takže včelař, který přemisťuje svá včelstva, nemusí tímto zdravotním potvrzením disponovat. Z celého výkladu tedy plyne, že pokud jsou včelstva přemisťována v rámci kraje, pak chovatel není povinen vyžádat si veterinární osvědčení.[71] Pokud ovšem chce včelař přemístit včelstva mimo území kraje, pak takové veterinární osvědčení potřebuje. Veterinární osvědčení vydává chovateli příslušná krajská veterinární správa.[72] Zákon také stanovuje lhůtu pro podání žádosti o veterinární osvědčení před samotným přemístěním zvířat. V případě, jde-li o zvíře, u kterého byly provedeny zdravotní zkoušky nebo očkování, tak je třeba podat žádost o vydání veterinárního osvědčení nejpozději dva pracovní dny před samotným přemístěním, v ostatních případech je tato lhůta stanovena na dva týdny.[73]

Podrobnosti ohledně přemisťování zvířat stanovuje vyhláška Ministerstva zemědělství č. 342/2012 Sb. o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností. Tato vyhláška obsahuje vedle detailnějšího popisu povinností stanovených veterinárním zákonem ohledně chovu zvířat a ochrany jejich zdraví také různé vzory žádostí. Pro

[69] MACHOVÁ, Jarmila. Právo ve včelařství. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1. Str. 92.
[70] Území jednotlivých krajů jsou definována v Ústavním zákoně č.347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 176/2001 Sb.
[71] Výjimku tvoří přemisťování včelstev dle §6 odst.2, zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tedy pokud by se včelstva přemisťovala v rámci ochranného pásma nebo pásma dozoru, popřípadě dalšího pásma s omezením. Tato pásma jsou vyhlašována veterinární správou jako mimořádná opatření, která chrání zvířata před šířením nákazy. O těchto prostředcích ochrany bude pojednáno dále.
[72] To vyplývá ze znění §49 odst. 1 písm. m) Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který říká, že po provedené veterinární kontrole vydá krajská veterinární správa osvědčení, za jehož úplnost a správnost odpovídá.
[73] Dle §6 odst. 5 písm. a),b) zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

včelaře je důležité vědět, že vyhláška obsahuje ve své příloze č.2 vzor žádosti o veterinární osvědčení při přemisťování včelstev mimo území kraje.[74]

3.3.5. Nákazy včel

Pro každého chovatele, ať již chová hospodářská zvířata převážně z ekonomických důvodů či nikoliv, je stěžejní, aby byla zvířata zdravá. Právní řád proto nabízí mnoho nástrojů, jak ochránit hospodářská zvířata před šířením nakažlivých nemocí a ve výsledku tedy i chránit ekonomický profit chovatele.

Ze znění zákona vyplývá, že určité úkoly při zdolávání nákaz a nemocí zvířat mají orgány státní správy a odlišné úkoly plní samotní chovatelé.[75]

Elementární povinnost je stanovena v §4 odst. 1 písm. c), tedy, že chovatel musí bránit vzniku a šíření nákaz a jiných onemocnění zvířat a plnit povinnosti stanovené tímto zákonem nebo na jeho základě k zdolávání těchto nákaz nebo jiných onemocnění zvířat.

V tomto ustanovení se nejobecněji projevuje dílčí účel veterinárního zákona, tedy ochrana zdraví zvířat a samozřejmě i zdraví člověka. Zákonná ustanovení, která se podrobněji zabývají prevencí nákaz a postupu při jejich potírání, jsou uvedeny v §10 až §17b veterinárního zákona. Další postup je stanoven ve vyhlášce č.299/2003Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka. V této vyhlášce je vedle obecných opatření pro zdolávání a prevenci nákaz též uveden postup pro potírání a prevenci specifických nemocí. V obecných ustanoveních je uvedeno, že státní veterinární správa zpracovává různé pohotovostní plány a programy ozdravování zvířat jak na celostátní, tak na krajské úrovni. Dále ukládá různé povinnosti státní veterinární správě při hlášení nákaz zvířat Evropské komisi a udává, proti kterým nákazám mohou být hospodářská zvířata očkována. Pro účely této diplomové práce je ale mnohem zásadnější již zmiňovaná specifická část této vyhlášky, která podrobně upravuje postup při samotném výskytu nebezpečných nákaz pro

[74] Dle §4 odst.6 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností. Příloha je umístěna v kapitole Přílohy.

[75] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str. 48. Autor této diplomové práce zároveň vyjadřuje názor, že jen při kooperaci těchto subjektů mohou být zákonná ustanovení účinná i v reálném životě.

včelstva. Nejdříve je důležité vymezit, co zákonodárce považuje za nebezpečné nákazy pro včelstva.

Veterinární zákon považuje[76] za nebezpečné nákazy včel tyto:

1. hniloba včelího plodu (evropská hniloba včelího plodu)

2. mor včelího plodu (americká hniloba včelího plodu)

3. roztoč Tropilaelaps (infestace včel roztočem Tropilaelaps)

4. roztočíková nákaza včel

5. tumidóza (Aethina tumida)

6. varroáza včel[77]

Nejaktuálnější hrozbu pro včelstva představuje roztoč Varroa destruktor, který parazituje na včelím plodu i na včelách a postižená včelstva oslabuje. Další vážný problém musí včelař řešit při výskytu moru včelího plodu. Původcem této nákazy je bakterie Paenibacillus larvae. Nákaza se projeví až po několika letech a to rovnou tak, že včelstvo uhyne. Spóry, které tato bakterie vytváří, jsou zároveň velmi odolné a dokáží přežít i klasické čištění dřevěných pomůcek i nástavků.

Jak již bylo výše zmíněno, postup při zdolávání Varroázy, moru a hniloby včelího plodu je uveden v hlavě XIII vyhlášky č.299/2003 Sb..

3.3.5.1. Postup při zdolávání varroázy

Při výskytu Varroázy je takzv. ohnisko nákazy definováno jako stanoviště včelstev, na kterém byla zjištěna Varroáza a objeveny alespoň 3 roztoči v průměru na jedno včelstvo. Dále je definován pojem směsný vzorek. Směsný vzorek je veškerý zimní měl nebo spad, který byl odebrán po léčebném ošetření. S tím souvisí povinnost chovatele odevzdat do 15. února následujícího roku tento směsný vzorek krajské veterinární

[76] Seznam těchto nemocí je uveden v příloze č.2 Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů pod písmenem g).

[77] Vzhledem k tomu, že vyhláška č. 299/2003 Sb. se v §131 až 142 zabývá postupem při zdolávání varroázy včel a moru a hnilobě včelího plodu, bude v této práci popsán postup právě při jejich překonávání. Co se týče zbylých nákaz, tak dle včelařské literatury to jsou vzácné choroby a v současné době nepředstavují (na rozdíl od varroázy či moru včelího plodu) pro včelstva takové nebezpečí.

správě, která daný vzorek vyšetří. Co se týče preventivních opatření, tak vyhláška rozeznává několik takových, konkrétně:

a) pravidelné diagnostické ošetření a následné vyšetření včelstev,

b) léčebné ošetřování včelstev,

c) provádění vhodných chovatelských opatření (odstranění zavíčkovaného trubčího plodu, omezování plodování na podzim, nepřítomnost plodu ve včelstvu v době léčebného ošetřování včelstva apod.),

d) utrácení rojů neznámého původu a divoce žijících včelstev.[78]

Vyhláška upravuje postup při prvním výskytu Varroázy na území obce. V takovém případě musí krajská veterinární správa vymezit ochranné pásmo v okruhu 5 km kolem ohniska nákazy. Takový postup je v souladu s §15 zákona o veterinární péči. Zde se ukazuje potřebnost jasného definování ohniska nákazy, které bylo nastíněno výše. Pro takové pásmo následně nařídí krajská veterinární správa ochranná a zdolávací opatření dle §15 veterinárního zákona. Fakticky správní orgán určí, co v daném případě má chovatel provést za úkony. Krajská veterinární správa tedy rozhodne na základě nákazové situace, jaké léčebné metody, a jaké druhy léčebných prostředků, budou na daná včelstva aplikována, a stanoví, v jaké části kalendářního roku takové prostředky budou podávány. Vyhláška zároveň stanoví, že jarní léčebné ošetření včelstev se omezuje jen na nezbytné případy. [79]

Dále musí včelař, pokud jsou vyhlášena ochranná a zdolávací opatření, umístit na dna úlů podložky, a to k 30. září daného roku. Z těchto podložek následně včelař extrahuje vzorky, které odevzdá k již výše zmíněnému vyšetření. Dále může Krajská veterinární správa, zejména v méně plošně zamořených oblastech, nařídit diagnostické ošetření včelstev schválenými přípravky, a to mezi 10. říjnem a 31. říjnem příslušného roku.

[78] Dle §131 odst. 2 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[79] Úprava je obsažena v §132 Vyhláška Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

Včelař musí spad do 12 až 24 hodin po ošetření odebrat a předat veterinární správě na vyšetření. [80]

Vyhláška také upravuje postup pro řešení situací, kdy se včelař nepodvolí nařízeným opatřením. Při nerespektování nařízených opatření nařídí krajská veterinární správa zvláštní ochranné a zdolávací opatření, které může spočívat v odebrání vzorků z příslušných včelstev a také provedení léčebných ošetření na náklady chovatele. Je-li nevhodné roční období nebo nákazová situace vážná, anebo by mohla být včelstva považována za nebezpečný zdroj nákazy, pak může krajská veterinární správa nařídit utracení těchto včelstev. [81]

Na okraj je třeba zmínit, že je-li podkladem pro rozhodnutí orgánu veterinární správy odebraný vzorek, pak musí být řádně laboratorně vyšetřen. Podle veterinárního zákona musí být vzorek vyšetřen v laboratoři Státního veterinárního ústavu, národní referenční laboratoře, referenční laboratoře nebo v laboratoři, která má potřebnou akreditaci dle zákona o technických požadavcích na výrobky, a zároveň ji bylo Ústřední veterinární správou vydáno povolení k provádění veterinární laboratorní a diagnostické činnosti. [82]

Další ustanovení vyhlášky o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka, se zabývá přemísťováním včel do oblastí se stejnou nebo horší nákazovou situací. Jedná se samozřejmě o nástroj, kterým zákonodárce chrání ostatní včelstva před nakažením. Trvalé přemístění včelstev do oblastí, ve kterých je stejná nebo horší nákazová situace, může být povoleno, jestliže byla včelstva řádně vyšetřena na základě nařízených ochranných a zdolávacích opatření, jestliže plánované přemístění bude uskutečněno mimo nařízené léčebné období. V případě, že včelař chce trvale přemístit včelstva do oblasti, která se nachází v jiném kraji, a je tedy

[80] Úprava je obsažena v §133 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[81] Dle §137 Vyhláška Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka. Z úpravy je zřejmé, že je výhodnější se podvolit nařízeným opatřením, jinak může dojít až k nucené likvidaci včelstev.
[82] Podle §52 odst. 3 písm. a) Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

v působnosti jiné krajské veterinární správy, pak si musí vyžádat od dotyčné krajské veterinární správy souhlas.[83]

Pokud chce včelař se včelstvy jen kočovat, pak mu tato činnosti může být povolena v případě, že byla včelstva ošetřena na základě nařízených opatření veterinární správy a ve směsném vzorku zimní měli nebyli zjištěni více než tři roztoči varroázy na jedno včelstvo. Při kočování mimo území kraje si musí včelař vyžádat povolení příslušné krajské veterinární správy.[84] Z toho plyne, že v případě kočování je stanovena určitá míra tolerance výskytu varroázy u včelstev.

Podobná pravidla, jako pro kočování celých včelstev, ukládá vyhláška chovatelům matek a doprovodných včel. Takové přemístění může být opět povoleno jen po provedení nařízených léčebných vyšetření. Pro chovy, ve kterých bylo nalezeno průměrně do 3 roztočů varroázy na jedno včelstvo, nejsou stanoveny žádné další podmínky pro přemístění. Pokud se v chovu vyskytuje větší množství roztočů průměrně na včelstvo, pak musí chovatel s přemístěním vyčkat až do chvíle, kdy se provede jarní léčebné ošetření. Pro transport vajíček či otevřených matečníků žádná omezení nejsou. Pro všechny komerční chovy matek vystavuje krajská veterinární správa osvědčení a každý rok musí být správou tato osvědčení obnoveno. [85]

Vyhláška také stanovuje postup při dezinfekci včelařských pomůcek a úlů. Po mechanickém očištění včelařských pomůcek, úlů a plástů bez plodu se provede samotná dezinfekce. Po provedení samotné dezinfekce lze úly použít až po deseti dnech. Pokud došlo při nákaze k úhynu včelstev nebo byl chovatel nucen je zlikvidovat, pak musí být plástve přetaveny na vosk.

Ukončit veterinární opatření, na základě kterých docházelo k léčbě a ošetření včelstev, lze až ve chvíli, kdy v ohnisku nákazy nejsou po dobu dvou let zjištěni roztoči. Zjišťování se provádí ze vzorků zimní měli. Pokud je splněna podmínka, že ze dvou těchto vyšetření není patrné, že by se roztoč varroázy v daném včelstvu vyskytoval, a

[83] §134 odst. 1 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[84] Dle § 134 odst. 2 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[85] Podle §135 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

zároveň je postaveno najisto, že mezi měřením se ve včelstvu nákaza nevyskytovala, pak musí chovatel provést konečnou ohniskovou dezinfekci a následně krajská veterinární správa opatření ukončí.[86]

3.3.5.2. Postup při nákaze moru a hniloby včelího plodu

Jak již bylo výše uvedeno, tak mor a hniloba včelího plodu jsou pro včelstvo výrazně nebezpečnější nákazy než například varroáza.

Preventivní postup i postup při výskytu těchto nákaz je detailně popsán v hlavě XIII. dílu 2 vyhlášky č.299/2003 Sb..

Dle § 5 odst. 3 veterinárního zákona je zakázáno léčit včelstva, pokud se potvrdí výskyt moru včelího plodu či hniloby včelího plodu. Níže proto bude popsán jen postup při identifikování nákaz a postup při likvidaci zasažených včelstev.

V úvodním ustanovení je definováno ohnisko nákazy jako stanoviště včelstev, na němž byl potvrzen krajskou veterinární správou mor nebo hniloba včelího plodu. [87]Oproti úpravě, která řeší výskyt varroázy, je tedy definování ohniska nákazy méně určité v tom smyslu, že záleží potvrzení krajské veterinární správy, nikoliv na objektivních skutečnostech jako v případě varroázy.

K preventivním opatřením proti moru a hnilobě včelího plodu patří:

a) zjišťování příčin zimních úhynů a slábnutí včelstev,

b) zákaz používání plástů, vosků, medu a pylu z oblastí s neznámou nákazovou situací k chovu a ke krmení včel,

c) sledování komerčních chovů matek a výroby mezistěn,

d) zamezení přístupu včel do neobsazených úlů a včelího díla,

e) udržování prázdných úlů bez včelího díla,

f) vyhledávání a utrácení rojů neznámého původu a divoce žijících včelstev,

[86] Ve světle §136 odst. 3 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[87] Podle § 138 odst. 1 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

g) provádění průběžné dezinfekce úlů, souší, včelařských potřeb a pomůcek,

h) ošetření vosku při teplotě 117 °C po dobu 60 minut ve všech provozovnách vyrábějících mezistěny,

i) pravidelné bakteriologické vyšetřování dováženého medu, jakož i medu, který je předmětem obchodování, a to na základě analýzy rizik vycházející z předchozích výsledků vyšetření,

j) namátkové vyšetřování tuzemského medu,

k) nezařazování včelího díla, nedezinfikovaných úlů, včelařských potřeb, pomůcek a zařízení do chovu včel, zejména v případě neznámé nákazové situace v místě a době jejich původu,

l) pravidelné plošné preventivní prohlídky,

m) soustavné omezování intenzity varroázy,

n) zvýšená bdělost po dobu nejméně 5 let po zániku ohniska nákazy a zrušení ochranného pásma,

o) zákaz léčení moru a hniloby včelího plodu,

p) likvidace nepoužívaných prázdných úlů a chovatelských zařízení, pokud nejsou zabezpečeny v souladu s písmeny d) a e),

q) pravidelná obnova včelího díla, obnova a náhrada starých úlů a likvidace vyřazených úlů,

r) pravidelné vyšetřování směsných vzorků zimní měli včelstev na mor a hnilobu včelího plodu v rizikových oblastech, v komerčních chovech matek a před přemístěním včelstev; pozitivní výsledek vyšetření se považuje za podezření z nákazy a

s) chov včel s dobrým čistícím instinktem.[88]

[88] Dle ustanovení §138 odst. 2 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

Má-li krajská veterinární správa za to, že je zde podezření na výskyt moru nebo hniloby včelího plodu, provede klinické vyšetření včelstev a vzhledem k povaze bakterie i rozebere včelařská zařízení, aby potvrdila případnou přítomnost nákazy. Při kontrole včelstev odebere vzorky na laboratorní vyšetření. Krajská veterinární správa následně poučí chovatele a nařídí mu, aby označil stanoviště výstražnou tabulkou. Dále chovatel nesmí přemísťovat včely, včelí matky, plásty, úly a také žádné včelařské náčiní, které bylo používáno na dotčeném stanovišti. Včelař nesmí používat na krmení včel med z označeného stanoviště, ani med, jehož součástí je med z podezřelého stanoviště. [89]

Veterinární správa následně provede epizootologické šetření. Epizootologické šetření je druh činnosti, při kterém veterinární správa zjišťuje okolnosti spojené s výskytem nákazy. Obecně lze říci, že účelem takového šetření je zjistit možný zdroj nákazy, případně dobu, po kterou je nákaza v daném hospodářství přítomna. Dále sledovat pohyb zvířat, pomůcek a náčiní, které jsou schopny danou nákazu přenášet do jiných hospodářství, v tomto případě tedy na jiná včelstva a ta následně prověřit a tím omezit šíření případné nákazy. [90]

K vyvrácení podezření, a tedy i k ukončení výše zmíněných činností krajské veterinární správy, je nutné provést laboratorní vyšetření s negativním výsledkem. Laboratorní vyšetření následuje po odebrání vzorků při klinickém zkoumání stanoviště včelstev. [91] Pokud je laboratorní vyšetření pozitivní, tak je z logiky věci výskyt nákazy potvrzen.[92]

Lze tedy konstatovat, že zdolávání nákazy moru či hniloby včelího plodu je objektivně výrazně preventivnějšího charakteru a krajská veterinární správa má více pravomocí při zdolávání této choroby. Je to dáno také tím, že tyto nákazy jsou, jak již bylo výše zmíněno, vzácnější a pro včelstva nebezpečnější. Zároveň lze říci, že postup při zdolávání moru a hniloby včelího plodu je více direktivní. Lze to pozorovat například v ukládání povinností chovatelům. V případě varroázy poskytuje právní úprava veterinární správě prostor pro uvážení, jaké nástroje budou v nařízeném opatření

[89] Podle §139 odst. 1 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[90] Dle §13 odst.3 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[91] Podle §139 odst. 2 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[92] Dle §139 odst. 3 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

uvedeny. Oproti tomu postup při zdolávání moru a hniloby je výrazně méně pružný a je založen na jasném postupu veterinární správy vůči chovatelům.

V případě potvrzení nákazy krajská veterinární správa vymezí ochranné pásmo v okruhu nejméně 5 km kolem ohniska nákazy. Při rozhodování o velikosti daného ochranného pásma vezme na vědomí epizootologické, ekologické, zeměpisné a biologické podmínky. Jasné určení velikosti pásma je důležité především z důvodu následného ukládání povinností chovatelům uvnitř tohoto území. Krajská veterinární správa uloží všem chovatelům, kteří mají včelstva uvnitř pásma, aby neprodleně provedli prohlídku včelstev a zajistili vzorky z měli ze všech úlů na stanovišti. Prohlídka se provede tak, že se rozebere včelařské zařízení a pokud včelař zjistí, že jsou včelstva nakažena morem či hnilobou včelího plodu, pak má povinnost o tom zpravit krajskou veterinární správu. Co se týče zajištění vzorku měli, tak ten se odevzdá na laboratorní bakteriologické vyšetření. V případě pozitivního výsledku laboratorního vyšetření provede krajská veterinární správa klinickou prohlídku včelstev, při které dojde k rozebrání včelího díla na těch stanovištích, na kterých byla zjištěna nákaza. Další ustanovení vyhlášky obsahuje zákaz jakéhokoliv přemístění včelstev z ochranného pásma a přemísťování uvnitř ochranného pásma je možné jen se souhlasem krajské veterinární správy, která vydá souhlas, jen pokud chovatel doloží, že směsný vzorek měl negativní výsledek.[93]

Vzhledem k tomu, že přítomnost nákazy na stanovišti představuje velice nebezpečný prvek pro ostatní zdravá včelstva, je ve vyhlášce stanovena možnost nařídit v určitých případech likvidaci včelstev. Krajská veterinární správa nařídí likvidace všech včelstev na stanovišti ve chvíli, kdy zjistí, že je více než 15% včelstev nakažených morem či hnilobou včelího plodu. Při zjištění, že na stanovišti je nakaženo méně než 15% včelstev, tak nařídí likvidaci jen nakažených včelstev. Pokud se ovšem opět na takovém stanovišti objeví v průběhu následujícího roku nákaza, pak se přistoupí k likvidaci všech zbylých včelstev na stanovišti. Samotné utracení včelstev se provede za pomoci benzínu. Společně s utracením včel má chovatel povinnost zlikvidovat včelařský materiál a veškeré hořlavé materiály musí spálit. Při likvidaci včelstev je přítomna likvidační komise, která je určena krajskou veterinární správou. Komise dohlíží na

[93] Úprava je obsažena v §140 odst. 1 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

řádný průběh likvidace a následně o ni sepíše likvidační záznam. Vyhláška dále stanovuje, jaké chemické složení musí mít prostředky, které se při likvidaci používají. Na provádění prohlídky včelstev je nutné použít jednorázové rukavice; po prohlídce se provede desinfekce rukou, oděvu a obuvi.[94]

Po provedené likvidaci musí chovatel odstranit všechny včelí produkty z nakažených stanovišť. Jedná se o med, propolis, vosk i mateří kašičku. Produkty pocházející z ohniska nákazy se neškodně odstraní dle Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1069/2009. [95]

Ukončit ochranná a zdolávací opatření spojené s výskytem nákazy moru či hniloby včelího plodu může krajská veterinární správa v ohnisku nákazy až po zdárné likvidaci včelstev a včelařského zařízení. V ochranném pásmu se tato opatření ukončí až po uplynutí 1 roku od provedené likvidace. Pozorovací lhůta je zde stanovena pro případ, že by se nákaza opět v pásmu vyskytla. Pokud by se tak stalo, ochranné pásmo by krajská veterinární správa nezrušila.[96]

3.3.6. Zdravotní nezávadnost včelích produktů

Veterinární zákon dále upravuje problematiku nezávadnosti živočišných produktů. Med je bezesporu živočišný produkt[97]. Z toho důvodu se na jeho kvalitu, složení a přepravu vztahují ustanovení veterinárního zákona či zákona o potravinách a na jejich základě vydaných podzákonných předpisů. Nejprve uvedu několik elementárních požadavků, které jsou kladeny v podstatě na všechny živočišné produkty, a následně popíši zákonnou a podzákonnou úpravu, která se dotýká včelích produktů.

Živočišné produkty musí odpovídat požadavkům na jejich výrobu, zpracování, skladování, přepravu a uvádění do oběhu dle právních předpisů. Dále musí být zdravotně nezávadné a bezpečné. Produkty musí být zdravotně nezávadné a bezpečné

[94] Dle §140 odst.2,3,4,5 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[95] Dle §141 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[96] Podle §142 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.
[97] Podle §3 odst.1 písm.n) Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, .jsou med, mateří kašička a vosk jakož i výrobky z těchto surovin považovány za živočišné produkty.

jak pro zdraví lidí, tak i zvířat, a nesmí obsahovat zbytky kontaminujících látek v takovém množství, které představují nebezpečí pro zdraví lidí. [98]

Speciální požadavky jsou kladeny na všechny živočišné produkty, které jsou určeny k lidské spotřebě. Tyto produkty musí pocházet ze zvířat, které splňují veterinární požadavky stanovené právními předpisy. Pro chovatele včel je důležité vědět, že produkty nesmí pocházet z území nebo části území, které podléhá omezujícím veterinárním opatřením na dané včely a jejich produkty. Krajská veterinární správa může výrobu, zpracování a uvedení na trh živočišných výrobků z takovýchto oblastí povolit, ale jen za předpokladu, že jsou dodržována nařízená opatření.[99]

Problematiku zdravotní nezávadnosti medu řeší i vyhláška Ministerstva zemědělství č.291/2003 Sb. o zákazu podávání některých látek zvířatům, jejichž produkty jsou určeny k výživě lidí, a o sledování (monitoringu) přítomnosti nepovolených látek, reziduí a látek kontaminujících, pro něž by živočišné produkty mohly být škodlivé pro zdraví lidí, u zvířat a v jejich produktech. Tato vyhláška zavádí plán sledování.[100] Plán sledování má za cíl zjišťovat, zda se v produktech či v hospodářství, ve kterém jsou zvířata chována, nachází nebezpečné látky, které by mohly nepříznivě ovlivnit zdraví lidí či zvířat. Tento plán sledování vytváří státní veterinární inspekce a je schvalován Evropskou komisí. Každý rok státní veterinární správa provádí aktualizace plánu, které jsou následně předkládány Komisi k seznámení. V plánu sledování musí být stanoveny postupy při sledování látek a reziduí obsažených v přílohách vyhlášky č. 1 a 2. Plán také musí obsahovat postup při zjišťování přítomnosti látek, které jsou obsažené ve výše zmíněných přílohách vyhlášky, v produktech jako jsou maso, mléko, vejce a med. V plánu sledování musí státní veterinární správa určit pravidla pro odběr vzorků a jeho rozsah v souladu s přílohou č.3. [101]

[98] Dle §18 odst. 1 Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[99] Podle §18 odst.2,3 Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[100] V §13 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.291/2003 Sb., o zákazu podávání některých látek zvířatům, jejichž produkty jsou určeny k výživě lidí, a o sledování (monitoringu) přítomnosti nepovolených látek, reziduí a látek kontaminujících, pro něž by živočišné produkty mohly být škodlivé pro zdraví lidí, u zvířat a v jejich produktech.
[101] Úprava je obsažena v §13 a 14 Vyhlášky č.291/2003 Sb. Přílohy č.1 až 3 jsou přiloženy v kapitole Přílohy této diplomové práce.

Dle vyhlášky musí chovatelé spolupracovat při plnění plánu sledování. Chovatelé či osoby, které vyrábějí a zpracovávají živočišné produkty, uvádějí do oběhu pouze zvířata, které nebyly podány nepovolené látky či přípravky a nedošlo u nich k nedovolenému ošetření. Dále musejí dodržovat ochranné lhůty, které jsou stanoveny pro podávání povolených léčivých přípravků. Stejně přísné požadavky musejí splnit i živočišné produkty, které jsou uváděny do oběhu. Vzhledem k tomu, že vyhláška používá termín zejména, pak lze z toho vyvodit, že výčet je jen demonstrativní nikoliv uzavřený.[102]

3.3.7. Uvádění včelích produktů do oběhu

Veterinární zákon také klade přísné požadavky na uvádění živočišných produktů do oběhu. Termínem uvádění do oběhu se rozumí distribuce produktů do obchodní sítě.[103] Norma logicky stanoví, že není-li stanoveno jinak, pak lze uvádět do oběhu jen med, který je zdravotně nezávadný a pochází od klinicky zdravého včelstva.[104] Speciální povinnosti jsou uloženy osobám, které získávají, vyrábění, zpracovávají a uvádějí do oběhu živočišné produkty jako podnikatelé. Veterinární zákon stanovuje mnoho zásad a technických postupů, které musejí být dodržovány těmito osobami.[105]

Z pohledu včelaře, který není podnikatelem, je nejdůležitější část veterinárního zákona ta, která upravuje prodej malého množství vlastních produktů z prvovýroby přímo konečnému spotřebiteli. Jedná se o prodej medu přímo od včelaře konečnému spotřebiteli. Dle § 27a odst. 1 písm. d) veterinárního zákona může chovatel v malých množstvích prodávat med pocházející z vlastního chovu včel. Včelař může prodávat med ve své domácnosti, ve svém hospodářství, na stanovišti včelstev, v tržnici nebo na tržišti anebo je dodávat do maloobchodní prodejny. Maloobchodní prodejna musí zásobit přímo konečného spotřebitele a musí být na území stejného kraje, na kterém jsou umístěna včelstva, ze kterých pochází med. Povinnosti prodejce medu jsou výrazně

[102] Dle § 15 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.291/2003 Sb., o zákazu podávání některých látek zvířatům, jejichž produkty jsou určeny k výživě lidí, a o sledování (monitoringu) přítomnosti nepovolených látek, reziduí a látek kontaminujících, pro něž by živočišné produkty mohly být škodlivé pro zdraví lidí, u zvířat a v jejich produktech.

[103] MACHOVÁ, Jarmila. Právo ve včelařství. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1. str. 95.

[104] Úprava je uvedena v § 20 odst. 4 písm. c) Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

[105] Autor práce odkazuje na § 22 Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

redukovány. Pokud je med včelařem dodáván do maloobchodní prodejny nebo ho prodává na tržišti či trhu, pak med musí být označen jménem, příjmením a adresou bydliště chovatele. V případě, že se jedná o právnickou osobu, tak na obalu musí být uveden její název a sídlo. Z obalu musí být zřejmé množství medu a druh medu. Pokud je med dodáván do maloobchodní prodejny, pak ještě musí obsahovat údaj o minimální době trvanlivosti.[106]

Podrobnější úprava je obsažena ve Vyhlášce Ministerstva zemědělství č. 289/2007 Sb.[107] V té je určeno, že med musí být vykupován, přeléván a skladován v obalech, které splňují požadavky na obaly pro živočišné produkty. Med nesmí být také vystaven slunečnímu záření. Důležité je ustanovení, které říká, že za malé množství medu se považuje množství nepřevyšující 2 tuny ročně. Vyhláška také stanovuje, že mateří kašička musí být do 3 hodin po získání stabilizována a následné skladování musí probíhat při teplotě, která nepřevyšuje 0 °C.[108]

3.3.8. Dovoz a vývoz včel a včelích produktů

Dovoz zvířat a živočišných produktů je další kapitolou veterinárního zákona, který se týká i problematiky včel. Tuto kapitolu lze rozdělit na dvě části, tedy na dovoz včel a produktů z členských států Evropské unie a dovoz z třetích zemí. Obchodování se zvířaty nebo s živočišnými produkty v rámci EU je více liberalizováno než v případě třetích zemí. Je to dáno především jednotnou politikou Evropské unie v rámci veterinární péče. Samotné obchodování v rámci EU je upraveno v našem právním řádu ve Veterinárním zákonu v ustanovení § 28 a násl..

Zvířata i produkty z nich pocházející musí být zejména z hospodářství, které je registrováno podle plemenářského zákona a které nepodléhá omezujícím nebo zakazujícím veterinárním opatřením, která se vztahují na zvířata daného druhu. Zvířata

[106] Vše uvedeno ve výše citovaném paragrafu zákona veterinárního, tedy §27a odst.1 písm.d) Zákon a č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[107] Celý název vyhlášky zní Vyhláška Ministerstva zemědělství č.289/2007 Sb. o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty, které nejsou upraveny přímo použitelnými předpisy Evropských společenství.
[108] § 15 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.289/2007 Sb. o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty, které nejsou upraveny přímo použitelnými předpisy Evropských společenství.

musí být zdravá a silná. Dále musí být evidována dle plemenářského zákona a provázena veterinárním osvědčením. Živočišné produkty musí být zdraví nezávadné ve všech fázích jejich výroby, zpracování a uvádění do oběhu. Ve všech těchto fázích také musí být dodržovány veterinární předpisy na ochranu zdraví zvířat.[109]

3.3.9. Výkon státní správy ve věcech veterinární péče

Veterinární zákon uvádí jako orgány, které působí při výkonu státní správy ve věcech veterinární péče Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, obce a orgány veterinární správy.[110] Co se týče včelařské činnosti, tak důležitým orgánem, který provádí dozor nad dodržováním těch ustanovení veterinárního zákona, podle kterých včelařům vznikají určité povinnosti, je státní veterinární správa. Státní veterinární správa je orgánem veterinární správy a správním úřadem s celostátní působností podřízeným Ministerstvu zemědělství. Správa je tvořena Ústřední veterinární správou, krajskými veterinárními správami, které vykonávají svoji činnost na území krajů a Městkou veterinární správou v Praze, která vykonává svou působnost na území hlavního města Prahy. [111]

3.3.10. Shrnutí

Veterinární zákon společně s prováděcími předpisy obsahuje základní povinnosti včelaře při chovu včel a především stanovuje postup při prevenci a léčbě nákaz včelstev. Pro jednotlivé druhy nákaz uvádí konkrétní postup prevence a zdolávání. Tato plošná regulace je důležitá proto, aby se zamezilo šíření nemocí z ohnisek nákazy. Pokud by neexistoval předem stanovený postup, mohla by se především varroáza, která představuje v současnosti největší problém, velice rychle šířit. Na zdolávání nákaz participuje krajská veterinární správa, která prostřednictvím mimořádných opatření může regulovat přemisťování včelstev či ukládat včelařům povinnosti, které uzná za vhodné, aby se zabránilo šíření nákazy. Veterinární zákon dále upravuje podmínky pro výrobu nezávadných živočišných produktů a stanovuje podmínky pro přemísťování

[109] §28 odst.1 Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[110] §43 Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[111] Působnost a konkrétní úprava fungování státní veterinární správy je obsažena v §47 a násl. Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

včelstev z jednotlivých krajů. Také obsahuje pravidla pro prodej malého množství medu přímo konečnému spotřebiteli.

3.4. Plemenitba a plemenářská evidence včel

Plemenitba je řízená činnost, při které dochází k cílenému rozmnožování hospodářských zvířat dle plemenářského zákon. Problematiku plemenitby tedy upravuje zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen plemenářský zákon). Zákon lze rozdělit na dvě části. Jedna z částí se zabývá šlechtěním a plemenitbou jednotlivých druhů hospodářských zvířat a obsahem druhé je evidence a označování dotyčných zvířat.

Úkolem dané právní normy je ochrana genetických zdrojů zvířat při uchovávání a využití. Dále by měl zákon, a na jeho základě přijaté podzákonné právní předpisy, zvelebovat populace hospodářských zvířat a zachovávat jejich genetické rozmanitosti. Důležitým účelem je také evidovat a označovat hospodářská zvířata na území České republiky. [112]

V České republice vykonávají šlechtitelskou činnost, tedy činnosti, která má za cíl rozvíjení a zlepšování genofondu organizmů, pouze uznaná chovatelská sdružení. Taková chovatelská sdružení musí být uznána Ministerstvem zemědělství. Pro šlechtění včelstev je uznaným chovatelským sdružením Český svaz včelařů. [113] Uznané chovatelské sdružení musí vypracovat šlechtitelský program. Šlechtitelský program je plán, který musí obsahovat řadu vlastností a znaků, které se u jednotlivých druhů sledují. Český svaz včelařů dále musí vydávat, ověřovat a kontrolovat potvrzení o původu plemenných zvířat a evidovat a zveřejňovat dědičné vady a zvláštnosti. Vzhledem k tomu, že včely a včelstva jsou dle plemenářského zákona plemennými zvířaty, k jejichž evidenci slouží nikoliv plemenářské knihy, ale plemenářská evidence, tak Český svaz včelařů vede i tuto evidenci.

[112] § 1 odst.3. Zákona č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[113] Dle § 5 odst. 1 a 10 Zákona č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto odstavce vyplývá povinnost Ministerstva umožnit dálkový přístup k seznamu uznaných chovatelských sdružení pro jiné členské státy a především pro veřejnost. Z obsahu webových stránek, stavu platného ke dni 1.1.2018, je zřejmé, že právě Český svaz včelařů je uznaným chovatelským sdružením pro chov včely medonosné kraňské. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/zivocisna-vyroba/uznana-chovatelska-sdruzeni/

Plemenářská evidence je vedena podle řádu plemenářské evidence. Obsah řádu musí být v souladu s požadavky, které jsou uvedeny ve vyhlášce č.448/2006 Sb., o provedení plemenářského zákona. Konkrétní údaje jsou dle § 17 vyhlášky obsaženy v příloze č.5, část B.[114]

Co se týče rozmnožování včel, tak mimo přirozeného rozmnožování, kdy je včelí matka oplozena spermatem včelích trubců bez zásahu člověka[115], se k plemenitbě používá i inseminace včelích matek. [116]

K uvádění plemenného materiálu včel do oběhu zákon stanovuje několik podmínek. Plemenný materiál, který pochází z České republiky, musí být provázen potvrzením o původu. Potvrzení o původu je doklad o identitě, původu a výkonnosti zvířat, ze kterých pochází tento materiál. Toto potvrzení je vydáváno uznaným chovatelským sdružením, tedy Českým svazem včelařů, na základě údajů vedených v plemenářské evidenci. Dovezený plemenný materiál včel musí být ověřeno, což je dle zákona proces, který by měl být důkladnější než samotné potvrzení o původu. Přemísťovat včely a jejich plemenný materiál lze z jiných členských států EU i ze třetích států jen se souhlasem Ministerstva zemědělství. Podrobnosti jsou stanoveny v jednotlivých vyhláškách, které zákon provádějí.[117]

Druhá část zákona se zabývá úpravou evidence a označování chovaných zvířat. Z ustanovení § 23 plemenářského zákona vyplývá, že každý chovatel má povinnost evidovat chovaná zvířata a hlásit změny pověřené osobě. Pověřenou osobou je zde myšlena osoba dle § 2 odst. o, tedy právnická osoba, kterou ministerstvo pověřilo k výkonu činnosti dle § 23c. Výkonem této činnosti byla pověřena Českomoravská společnost chovatelů, a.s. (dále jen ČMSCH). Vyhláška č. 136/2004 Sb. stanovuje detailnější postup při plnění povinností vyplývajících ze samotného zákona. Registrace

[114] To vše ve světle ustanovení § 10 Zákona č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a § 17 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 448/2006 Sb. o provedení některých ustanovení plemenářského zákona.

[115] Páření probíhá tak, že se v místě páření sejde více trubců a čekají na matku, která přilétne a je následně oplodněna. Celý proces je popsán v WEIß, Karl. Víkendový včelař: škola včelaření s nástavkovými úly. Líbeznice: Víkend, 2005. ISBN 8072223682., na straně 30-31.

[116] Dle § 20 odst. 4 Zákona č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

[117] Dle ustanovení § 21 odst. 1 a 9 ve spojení s §11 a §12 Zákona č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

chovatele včel do ústřední evidence proběhne tím, že včelař pošle ČMSCH formulář, ve kterém uvede počet včelstev a jejich umístění. Tímto postupem jsou tedy včelstva zaevidována do ústřední evidence. Vzhledem k tomu, že je důležité pro státní správu vědět, kde všude jsou včelstva chována a v jakém množství, pak takové hlášení je dle Vyhlášky nutné činit každý rok. Děje se tak k 1. září kalendářního roku. Do 15. září musí být formulář předán pověřené osobě, tedy ČMSCH. V případě, že se jedná o převoz včel z ostatních členských států nebo i ze třetích zemí, pak je nutné do 30 dnů od takového přemístění nebo dovozu sdělit pověřené osobě údaje o zemi, ze které byly včely přemístěny, informace o druhu a také o počtu včel či včelstev. Pověřená osoba vede také evidenci chovatelů včel.[118]

Chovatel je také povinen nahlásit ČMSCH ukončení činnost, a to do 7 dnů od chvíle ukončení.[119]

Lze tedy konstatovat, že včelař musí každý rok podávat zprávu o počtu chovaných včelstev a jejich umístění. Tyto informace jsou z ústřední evidence čerpány státní veterinární správou v případě nákaz a na základě těchto údajů jsou vyhlašována mimořádná opatření.

3.5. Potravinářství

Vzhledem k tomu, že při chovu včel je jedním z důležitých výstupů také med, je třeba popsat, jak se právní předpisy staví k jeho distribuci. Není fakticky sporu o tom, že med je živočišný produkt (ostatně již tak bylo výše uvedeno). [120] V českém právním řádu je med definován jako: *potravina přírodního sacharidového charakteru, složená převážně z glukózy, fruktózy, organických kyselin, enzymů a pevných částic zachycených při sběru sladkých šťáv květů rostlin (nektar), výměšků hmyzu na povrchu rostlin (medovice), nebo na živých částech rostlin včelami (Apis mellifera), které sbírají, přetvářejí, kombinují se svými specifickými látkami, uskladňují a nechávají*

[118] Dle ustanovení oddílu 10 (tedy § 80-82) a ustanovení § 29 odst. 6 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem. Do kapitoly přílohy přikládám formulář dle přílohy č.15 vyhlášky.
[119] Ustanovení §31 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č.136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem.
[120] Dle §3 odst. 1. písm. n) Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je ve výčtu živočišných produktů uveden i med a včelí vosk.

dehydratovat a zrát v plástech.[121] Jinými slovy je med látka, kterou vytvářejí včely z živých částí rostlin, tím, že sbírají nektar z květů či sekrety hmyzu, obohacují je, a nechávají dozrávat v plástvích. Ústředním předpisem, který upravuje problematiku toho, co je dle právního řádu chápáno jako med, je právě vyhláška Ministerstva zemědělství č.76/2003 Sb. V ní jsou v §7 uvedeny různé druhy medu a taktéž vysvětlení, že pyl nemusí být uveden při prodeji medu v jeho složení, protože je jeho přirozenou součástí. Z vyhlášky se tedy dozvídáme, že med květový je med pocházející zejména z květů nektarů a med medovicový med pocházející zejména z výměšků hmyzu (Hemiptera) sajícího z rostlin na živých částech rostlin nebo ze sekretů živých částí rostlin.[122] Výše uvedené právní dělení koresponduje s tím, co odborná včelařská literatura považuje za klasické třídění medu, tedy med květový (nektarový) a lesní. Med se dělí na květový a lesní podle původu surovin, ze kterých pochází. Základem medu květového je nektar, který je získáván včelami z hmyzosnubných rostlin. Nektar vytvářejí rostliny jen pro to, aby přilákaly včely, které se při jeho sběru zapráší pylem a ten přenesou na další rostlinu a tím umožní vytvoření plodu a semen. Druhým typem medu je tedy med lesní, resp. medovicový. Jeho základní složkou (resp. surovinou, kterou včely sbírají, přeměňují a ukládají do pláství) je medovice. Medovice je vytvářena hmyzem. Hlavní druhy, které se podílejí na tvorbě medovice svými výměšky, jsou mšice, červci a mery. Medovice se nachází na listech nebo jehlicích stromů, proto je druh medu, který z nich vzniká označován včelaři jako med lesní.[123]

V zákoně o potravinách a tabákových výrobcích[124], na jehož základě je také vydáváno mnoho prováděcích vyhlášek Ministerstva zemědělství, se také nachází několik ustanovení, které se týkají problematiky distribuce medu. Pro účely tohoto zákona se potravinami živočišného původu rozumí i včelí produkty, tedy bezesporu i med.[125]

[121] §7 písm. a). Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony.
[122] §7 písm. b),c). Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony.
[123] WEIß, Karl. Víkendový včelař: škola včelaření s nástavkovými úly. Líbeznice: Víkend, 2005. ISBN 8072223682., str. 166-170.
[124] Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[125] §2 odst. 1 písm. o) Zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Obecně lze říci, že povinnosti, které obsahuje tento zákon, se vztahují na provozovatele potravinářského podniku. Definici toho, co je právním řádem myšleno jako potravinářským podnikem, či kdo je považován za provozovatele takového podniku nalezneme v nařízení Rady ES č. 178/2002, které bylo implementováno do našeho právního řádu novelou zákona o potravinářství č.317/2004 Sb. Konkrétně v článku 3 pod písm. 2 se „potravinářským podnikem" rozumí veřejný nebo soukromý podnik, ziskový nebo neziskový, který vykonává činnost související s jakoukoli fází výroby, zpracování a distribuce potravin; a pod písm. 3 se „provozovatelem potravinářského podniku" rozumí fyzická nebo právnická osoba odpovědná za plnění požadavků potravinového práva v potravinářském podniku, který řídí. Z toho tedy plyne, že všechny povinnosti, které jsou obsažené v zákoně o potravinách, se týkají podniků, které ex definitione musejí mít podnikatelské oprávnění. Mezi nejdůležitější povinnosti, které musejí provozovatelé potravinářských podniků dodržovat, patří povinnost dodržovat smyslové, fyzikální, chemické a mikrobiologické požadavky na jakost potravin.[126] Jakost je soubor typických vlastností dané potraviny, které stanovuje zákon o potravinách, prováděcí předpis nebo přímo použitelný předpis Evropské unie. V případě medu je jeho jakost stanovena vyhláškou Ministerstva zemědělství, č.76/2003 Sb.. Jak již bylo výše zmíněno, tak tato vyhláška definuje to, co je dle platné právní úpravy za med považováno. Dále jsou ve vyhlášce stanoveny požadavky na jakost medu, tedy dle §10: „ *1) Do medu nesmí být přidány, s výjimkou jiného druhu medu, žádné jiné látky včetně přídatných látek.*

(2) Z medu nesmí být odstraněn pyl ani jiná specifická součást medu, s výjimkou případů, kdy tomu při odstraňování cizorodých anorganických a organických látek, zejména filtrací, nelze zabránit.

(3) Med, s výjimkou pekařského (průmyslového) medu, nesmí a) mít jakékoliv cizí příchutě a pachy, b) začít kvasit nebo pěnit, c) být zahřát do takové míry, že jeho přirozené enzymy jsou zničeny nebo významně inaktivovány, d) být u něj uměle změněna kyselost.

[126] §3 odst. 1 písm. a) Zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

(4) Smyslové, fyzikální a chemické požadavky na jakost jsou uvedeny v příloze č. 3 tabulkách 1 a 2.“[127]

Ve vyhlášce je také upraven postup při označování baleného medu, který je podnikem uváděn do tržní sítě. Požadavky samozřejmě nejsou kladeny na včelaře, kteří prodávají drobné množství medu takzvaně „ze dvora“ (o tom ostatně bylo již pojednáno výše). Základní povinnosti při balení a označování potravin jsou obsaženy v zákoně o potravinách. Pro označování medu se použijí dva prováděcí předpisy, vyhlášky Ministerstva zemědělství č.417/2016 Sb., o některých označeních potravin a vyhláška č. 76/2003 Sb.. Dle §9 vyhlášky č.73/2003 Sb., se kromě údajů, které vyžaduje zákon a prováděcí vyhláška[128], se med na etiketě dále označí podle svého původu (tedy dle §8 písm. a) vyhlášky č.73/2003 Sb) a podle způsobu jeho získání či obchodní úpravy (to vše dle §8 písm. b) stejné vyhlášky). Další údaj, který musí na etiketě být přítomen, je údaj o tom, v jaké zemi byl med získán, pokud se jedná o směs medů pocházejících z více zemí Evropské unie nebo ze třetích zemí, lze názvy zemí původu nahradit jedním z následujících označení:1. „směs medů ze zemí EU“, 2. „směs medů ze zemí mimo EU“, 3. „směs medů ze zemí EU a ze zemí mimo EU“. Dle vyhlášky lze med označit regionálním, územním nebo místním označením původu, pokud výrobek pochází zcela z uvedeného zdroje původu. Etiketa může obsahovat také druh rostliny, z nichž med pochází, pokud výrobek pochází zcela nebo převážně z uvedeného druhu a má odpovídající organoleptické, fyzikálněchemické a mikroskopické charakteristiky nebo jiné specifické charakteristiky jeho jakosti. Pekařský med a filtrovaný se na přepravních nádobách, obalech a v obchodních dokladech označí slovy „pekařský med“ nebo „průmyslový med“ a „filtrovaný med“. Pokud je med pekařský nebo med filtrovaný přidaný do jiného druhu medu, označí se směs těchto medů jako „med pekařský“ nebo „med filtrovaný“.[129] Na etiketě obalu potravinářského medu, je vždy třeba uvést, že je určen pouze k vaření, pečení či obdobnému zpracování.

[127] Tabulky jsou k dispozici v kapitole diplomové práce s názvem Přílohy pod písmenem č.1

[128] V tomto případě měl normotvůrce na mysli Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a Vyhlášku Ministerstva zemědělství č.417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin..

[129] Dle §7 písm. f) a k) Vyhlášky Ministerstva zemědělstvíč.76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony, se filtrovaným medem rozumí med, který byl po získání upraven odstraněním cizích anorganických nebo organických látek takovým způsobem, že dochází k významnému odstranění pylu a

Lze konstatovat, že speciální úprava na označování medu je relativně přísná a jejím účelem je bezesporu zvýšit informovanost dalších odběratelů či konečných spotřebitelů.[130]

3.6. Rostlinolékařská péče

Rostlinolékařská péče je soubor právních, technických, organizačních a odborných opatření za účelem uchování zdraví rostlin.[131] Rostlinolékařská péče je upravena v zákoně č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změnách souvisejících předpisů. Právní úprava je konkretizována v celé řadě podzákonných předpisů, jež některé jsou pro včelařství velice důležité[132]. Zákon je reakcí na přistoupení České republiky do Evropské unie. Jeho vydání mimo jiné tedy sleduje harmonizaci právního řádu České republiky s právem Evropské unie. Evropské právo v oblasti rostlinolékařské péče usiluje o ochranu území členských států před zavlékáním a šířením organizmů škodlivých pro rostliny a ochranu před dovozem takových organizmů ze zemí mimo Evropskou unii. K plné harmonizaci v této oblasti došlo v roce 2000, kdy byla přijata směrnice Rady 2000/29/ ES o ochranných opatřeních proti zavlékání organizmů škodlivých rostlinám nebo rostlinným produktům. Obsahem směrnice je zákaz dovážet a uvádět do oběhu škodlivé organizmy (tj. škůdce rostlin nebo rostlinné produkce, kteří patří do živočišné nebo rostlinné říše nebo to jsou mykoplazmy, viry nebo jiné patogeny). V příloze směrnice jsou takové organizmy vyjmenovány. Pro členské státy vyplývá z této směrnice povinnost zavést úřední kontroly na hranicích, které mají zjišťovat, zda rostliny, které překračují hranice, nejsou napadeny škodlivým organizmem. Z kontrol rezultuje takzvaný rostlinolékařský pas, který provází každou

pekařským medem (průmyslovým medem) - med určený výhradně pro průmyslové použití nebo jako složka do jiných potravin; může mít cizí příchuť nebo pach, může vykazovat počínající kvašení nebo mohl být zahřát.

[130] Dle autora této diplomové práce je také důležité, že Vyhláška č.76/2003 Sb., obsahuje povinnost uvést na etiketě zemi původu medu, protože tím nepřímo nutí spotřebitele k tomu, aby jeho rozhodnutí v případě, že si chce med zakoupit, bylo také motivováno tím, odkud med pochází. Podle subjektivního názoru autora této práce spotřebitelé v případě nákupu podobných potravin jako je med, tendují k tomu, vybírat si je také dle toho, zda byl produkt vyroben v blízkosti jejich bydliště či nikoliv. To bezesporu vede k podpoře regionálních potravin a tedy například ke snížení negativních externalit.

[131] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str. 80.

[132] Např. Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.

rostlinu či rostlinný produkt. Evropské právo také reguluje oblast uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh. Konkrétně se jedná o nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1107/2009, o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh a o směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/128/ES, o používání pesticidů. Cílem této úpravy je zvýšit informovanost o správné aplikaci pesticidů, regulaci prodeje a kontroly a stanovit požadavky na odbornou kvalifikaci distributorů.[133]

Zákon o rostlinolékařské péči sleduje zejména dva cíle. Prvním z nich je ochrana kulturních rostlin samotných před zavlékáním a rozmnožováním organizmů, které jsou pro ně škodlivé. Druhým aspektem je ochrana necílových organizmů (včel, zvěře atd.) při aplikaci ochranných prostředků proti škodlivým organizmům. Pro účely této diplomové práce se zaměřím na aplikaci přípravků se škodlivými účinky na necílové organizmy, tedy i na včely.

3.6.1. Přípravky na ochranu rostlin

Aplikace přípravků na rostliny je jedním ze způsobů ochrany rostlin před působením škodlivých organizmů. Klíčovým předpisem je v této oblasti výše zmíněné nařízení EP a Rady č. 1107/2009. Toto nařízení obsahuje dva typy řízení. Jedná se o schvalovací řízení a o povolovací řízení. **Schvalovací** řízení je povinné pro látky, které se používají v přípravcích na ochranu rostlin a **povolovací** řízení pro samotné přípravky. Důležitost takových řízení spočívá v tom, že bez udělení povolení v daném členském státě, nelze přípravek uvádět na trh ani jej používat. Obsahem řízení je splnění požadavků, které jsou vyjmenovány v nařízení. Zejména je třeba zkoumat, zda přípravek neobsahuje látky, které jsou zakázány či zjistit přijatelnost fyzikálních a chemických vlastností z hlediska správného použití a skladování. V České republice je úřadem vydávající povolení dle tohoto nařízení Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.[134]

3.6.2. Ochrana včel při aplikaci přípravků

Zákon o rostlinolékařské péči obsahuje podrobnou úpravu skladování a jiného nakládání s přípravky. Pro ochranu včel a jiných necílových organizmů jsou důležitá

[133] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str.69.

[134] DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. Zemědělské právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5. Str.84-85.

ustanovení § 34 odst. 2 písm. b), § 49 odst. 1 písm. a), § 51, § 74 odst. 1 písm. g) a § 88 odst. 1 písm. d) výše zmíněného zákona a především několik vyhlášek Ministerstva zemědělství. [135]

V ustanovení § 34 odst. 2 písm. b) je zakotven zákaz prodeje přípravků představujících významné riziko pro necílové organizmy, tedy i včely, neprofesionálním uživatelům.

V §49 odst. 1 písm. a) je uvedeno: *Při aplikaci přípravků nesmí být postupováno v rozporu s požadavky na ochranu vod, včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů včetně rostlin, stanovenými prováděcím právním předpisem*. Zde se jedná spíše o obecnou proklamaci a zdůraznění ochrany výše uvedených objektů při samotném používání přípravků.

Konkrétnější úprava je stanovena v § 51 rostlinolékařského zákona a v navazující vyhlášce Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb. Toto ustanovení koncentruje právní úpravu ochrany včel v rostlinolékařském zákoně, a tedy při aplikaci nebezpečných přípravků a látek.

Na základě tohoto ustanovení postupují profesionální uživatelé i chovatelé včel. Profesionálním uživatelem je osoba, včetně obsluhy, techniků, zaměstnavatelů a samostatně výdělečně činných osob, která používá přípravky v rámci svých profesních činností, jak v oblasti zemědělství, tak v jiných odvětvích [136]. Dle § 51 odst. 1 rostlinolékařského zákona musí profesionální uživatel, který při podnikání ve venkovním prostředí používá přípravky nebezpečné nebo zvláště nebezpečné pro včely, postupovat v souladu s postupem, který je uveden v dalších ustanoveních § 51, jinak nesmí tyto přípravky používat. Zákonodárce tedy nutí tyto osoby, aby před samotnou aplikací postupovali dle stanoveného postupu. Ze znění § 51 odst. 2 vyplývá, že před aplikací je třeba zjistit prostřednictvím evidence hospodářství podle objektů určených k chovu evidovaných zvířat podle zákona o zemědělství informace o umístění stanovišť

[135] K nejdůležitějším podzákonným právním předpisům, na základě kterých se provádí výše zmíněná ustanovení rostlinolékařského zákona, patří Vyhláška Ministerstva Zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin, dále Vyhláška Ministerstva zemědělství č.32/2012 Sb., o přípravcích a dalších prostředcích na ochranu rostlin a další.

[136] Dle ustanovení § 2 odst. 2 písm.h) Zákon č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů..

včelstev v dosahu alespoň 5 km od hranice pozemku. Následně je nutné alespoň 48 hodin před provedením aplikace upozornit chovatele dotčených včel.

Z výše uvedeného je zřejmé, že informace o umístění včelstev a také o jejich počtu a chovateli se získávají z evidence dle plemenářského zákona.[137]

Pokud se tedy rozhodne někdo aplikovat přípravek nebezpečný nebo zvlášť nebezpečný pro včely, musí postupovat v souladu s § 3 a násl. vyhlášky č.327/2012 Sb. Vyhláška o ochraně včel vymezuje několik pojmů, které jsou relevantní pro ochranu včel. Porostem navštěvovanými včelami se rozumí:

1. lesní porost se stromy a keři lesních dřevin, které kvetou, nebo se na nich vyskytuje medovice nebo mimokvětní nektar.

2. porost na pozemku ve venkovním prostředí mimo pozemek s lesním porostem, na jehož jednom čtverečním metru jsou v době ošetření průměrně více než dvě kvetoucí rostliny, včetně kvetoucích plevelů, navštěvované včelami. [138]

Medovicí se rozumí sladká tekutina, která je vylučována některými druhy hmyzu a mimokvětní nektar, je tekutina, která je vylučována různými rostlinami na listy nebo na řapících listů. [139]

Výše uvedené definice jsou důležité při aplikaci dalších ustanovení vyhlášky č. 327/2012 Sb. V té je stanoveno, že přípravky, které jsou v rozhodnutí o povolení označeny jako zvlášť nebezpečné pro včely, nesmí být aplikovány na porosty navštěvované včelami a na stromy a keře v květu, které jsou navštěvovány včelami, pokud se na nich nachází medovice nebo mimokvětní nektar. [140]

[137] Dle ustanovení § 51 odst. 2 Zákona č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který odkazuje na evidenci dle Zákona č.252/1997Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů., ve kterém je v §3o odst. 5 uvedeno, že v případě včel se postupuje podle §23b Zákona č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů..

[138] Citace ustanovení § 2 písm. a) Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.

[139] Dle § 2 písm.b) a c) Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.

[140] Podle § 3 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.

Oproti tomu přípravek, který je méně nebezpečný pro včely, a je tedy označen jako přípravek nebezpečný pro včely, lze aplikovat v porostech, které navštěvují včely, ale jen po skončení denního letu včel a nejpozději do dvacáté třetí hodiny příslušného dne. Včely omezují svoji aktivitu, pokud nesvítí slunce nebo jsou nevhodné klimatické podmínky. Z racionálního důvodu vyhláška umožňuje ošetřovateli porostu provést samotnou aplikaci, ale zároveň musí brát ohled na včely. [141]

Pro aplikaci obou druhů prostředků je stanoveno, že jejich použití nesmí přímo ohrozit včely. S tím je spojena povinnost ošetřovatele aplikovat tyto prostředky v době letu včel v takové vzdálenosti od míst, kde se nachází včely nebo je zde zvýšená pravděpodobnost výskytu včel, aby bylo zajištěno, že použitá metoda případně síla a směr větru nezpůsobí zasažení daných oblastí či přímo jednotlivých včel. [142]

Z dalších ustanovení Vyhlášky č. 327/2012 Sb., je nutné zmínit ustanovení § 6, ve kterém je definováno, jak postupovat při zjišťování, zda se porost dá podřadit pod takový, který je navštěvovaný včelami a zaslouží si tedy větší ochranu právě z tohoto důvodu. *Průměrný počet kvetoucích rostlin v porostu včetně kvetoucích plevelů k posouzení, zda jde o porost navštěvovaný včelami, se zjišťuje v pásech rovnoměrně rozvržených, 1 m širokých a 100 m dlouhých; na plochách do 10 ha na pěti místech, na plochách 10 ha a více na deseti místech. Jsou-li podstatné rozdíly v zakvétání částí porostu, posuzuje se každá tato část samostatně.*

Zákonná úprava společně s navazujícím ustanovením vyhlášky pamatuje na případy, kdy dojde v souvislosti s aplikací prostředků k úhynu včel či jiných necílových organizmů. Chovatel, který zjistí, že došlo k úhynu včel v důsledku použití přípravku, nahlásí tuto skutečnost neprodleně krajské veterinární správě. Ta ve spolupráci s Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským (dále jen „ústav“) provede šetření v dotčeném místě. Jsou-li zde pochybnosti v otázce úhynu včel, pak tyto orgány zajistí odběr vzorku uhynulých včel. Je nutné odebrat minimálně 500 kusů uhynulých včel a alespoň 200 gramů porostu, který byl ošetřován a tyto vzorky do 72 hodin od

[141] Podle § 4 Vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.
[142] Podrobnější úprava stanovena v § 5 Vyhlášya Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.

ošetření porostu doručit ústavu k analýze. Po zhodnocení vzorků informuje ústav o výsledku šetření dotčené chovatele. [143]

V případě provedeného místního šetření nejsou dotčena práva na uplatnění nároků na náhradu škody podle obecných právních předpisů.[144]

Dle ustanovení §74 odst. 1 písm. g vykonává Ústav dozor nad dodržováním opatřením, které jsou stanoveny na ochranu včel. V dalších částech rostlinolékařského zákona jsou vymezeny skutkové podstaty přestupků fyzických osob, právnických i fyzických osob podnikajících, kterých se dopustí tím, že poruší povinnosti stanovené v § 51.[145]

3.6.3. Letecká aplikace přípravků

Letecká aplikace přípravků je zakázaná, není-li stanoveno jinak. Z toho vyplývá, že existují případy, kdy lze povolit tuto formu aplikace přípravků. Leteckou aplikaci schvaluje na základě předchozího plánu letecké aplikace Ústav. Pro účely této práce je stěžejní, že letecká aplikace je zakázaná (resp. její aplikaci Ústav nepovolí), pokud by se jednalo o aplikaci přípravku představující významné riziko pro včely. [146]

3.6.4. Shrnutí

Z výše předestřeného textu vyplývá, že rostlinolékařský zákon společně s vyhláškou na ochranu včel poskytuje včelám velice přísnou ochranu. Chrání je před nekontrolovaným používáním látek, které jsou pro ně nebezpečné. Ochrana spočívá především v zavedení procesu získávání povolení k užívání látek, které jsou pro včely nebezpečné, a následně i při jejich aplikaci nutí osoby, aby informovaly dotčené chovatele včel o případné aplikaci. Pokud již aplikují přípravek, který je pro včely nebezpečný, pak musí postupovat v souladu se zákonem a dodržovat přísně nastavené podmínky. Vylučuje

[143] Úprava je uvedena v § 51 odst. 6 Zákona č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a v § 14 odst. 1 Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.
[144] § 51 odst. 6 Zákona č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[145] „výčet" přestupků je uveden v Hlavě VII. Zákona č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[146] Podle § 52 odst.1 a §52 odst. 4 písm. a) Zákona č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

také leteckou aplikaci přípravků významně ohrožující včelstva. Zároveň rostlinolékařský zákon stanovuje přísné sankce za nedodržení tohoto postupu.

3.7. Včelařství a daně

Zisk ze včelařské činnosti, resp. prodeje včelařských produktů vzniknuvších z činnosti včelaře jako fyzické osoby, se řídí ustanovení § 10 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu. Zisk tedy spadá do kategorie ostatní příjmy. Pokud však včelař vlastní méně než 60 včelstev, a jeho zisk nepřesáhl částku 30.000,-Kč (je nutné dodat, že v součtu s další činností, která je uvedena mezi ostatními příjmy), pak je od placení daně osvobozen.[147] Pokud včelař provozuje chov včel jako zemědělský podnikatel, pak se na jeho příjmy použije ustanovení § 7 zákona o daních z příjmu a nemá tedy nárok na osvobození od daně z příjmu z důvodu uvedeného v ustanovení § 10 odst. 3 písm. a) zákona o daních z příjmu.

[147] Dle ustanovení § 10 odst 3 písm. a) Zákona č.586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

4. Náhrada újmy ve včelařství

4.1. Náhrada majetkové újmy dle občanského zákoníku

Základní právní předpis, který upravuje odpovědnost za újmu (nemajetkovou i majetkovou - tedy škodu) a následnou náhradu způsobené újmy je občanský zákoník. V obecné rovině občanský zákoník rozlišuje tři možnosti vzniku povinnosti nahradit způsobenou majetkovou újmu-porušením dobrých mravů, porušením smluvní povinnosti a zákona.[148]

Pro účely této diplomové práce je stěžejní popsat vznik povinnosti nahradit způsobenou majetkovou újmu porušením dobrých mravů a porušením zákona. Ten, kdo úmyslným porušením dobrých mravů způsobí škodu, je povinen ji nahradit. Pokud však škůdce jen vykonával své právo, je povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného.[149] Z toho vyplývá, že aby vznikla povinnost nahradit škodu porušením dobrých mravů, je nutné, aby škůdce jednal úmyslně.

Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.[150] Z dalších ustanovení zákona je zřejmé, že při porušení zákona se vyžaduje také zavinění, ale „jen„ ve formě nedbalosti.

Pro vznik povinnosti nahradit majetkovou újmu (v případech porušení dobrých mravů či zákonem stanovené povinnosti) je nezbytně nutné, aby mezi porušením povinnosti a vznikem újmy existovala příčinná souvislost. To se týká například ustanovení §1013 občanského zákoníku ohledně průniku včel na sousední pozemky, pokud jejich vniknutí je nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují užívání daného pozemku. V takovém případě má poškozený vlastník nárok na náhradu způsobené škody. Muselo by se vak jednat o raritní případ, kdy česna úlů by byla nastavena přímo na sousední

[148] Dle ustanovení § 2909, §2910 a §2913 Zákona č.89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
[149] Ustanovení §2909 Zákona č.89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
[150] § 2910 Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

pozemek. Pokud roj včel způsobí na pozemku škodu, má vlastník pozemku právo na náhradu škody.

Povinnost nahradit vzniklou škodu vzniká například při porušení zákazu uvedeného v rostlinolékařském zákoně v §51 odst. 1 písm. a).

4.2. Náhrada škody způsobené zvlášť chráněnými živočichy

Další zákon, který upravuje způsob náhrady škody na včelách či na včelařském zařízení, je bezesporu zákon č.115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Účelem tohoto zákona je chránit vyjmenované živočichy tím, že škodu, kterou způsobí, uhradí poškozeným stát. Smyslem zákona je samozřejmě předejít preventivní likvidaci těchto zvlášť chráněných živočichů.

Pro účely této diplomové práce je podstatná ta část zákona, která obsahuje tvrzení, že chovateli včel bude nahrazena škoda způsobená vybraným živočichem na včelstvech a včelařském zařízení za podmínek stanovených tímto zákonem. [151]

Ze seznamu vybraných živočichů připadá v úvahu medvěd hnědý (Ursus arctos L.). Navzdory tomu, že v České republice není stálá populace medvědů, tak vzhledem k jejich početné populaci v sousedním Slovensku může teoreticky nastat situace, kdy institut náhradě škody dle tohoto zákona bude využit.

Ze znění zákona vyplývá, že se nahrazuje jen škoda prokazatelně vzniklá na území České republiky, a jen pokud byl chráněný živočich dle § 3 zákona č.115/2000 Sb., chápán zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny jako zvlášť chráněný živočich [152]. Způsob výpočtu škody na včelstvech a včelařském zařízení je stanoven prováděcí vyhláškou Ministerstva životního prostředí č.360/2000 Sb. V ustanovení § 1 je stanoveno, že výše škody se určí pomocí obvyklé ceny ke dni poškození nebo ke dni, kdy byla zjištěna škoda. *Obvyklá cena je cena, která by byla dosažena při prodeji obdobných včelstev a včelařského zařízení v obvyklém obchodním styku v tuzemsku.* [153]

[151] Dle § 4 písm. e) Zákona č.115/2000Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.
[152] Dle ustanovení § 5 odst. 1 Zákona č.115/2000Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.
[153] Podle ustanovení § 1 odst. 1. Vyhláška Ministerstva životního prostředí č.360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na

Pokud dojde k samotnému poškození, nahlásí chovatel vzniklou škodu do 48 hodin od zjištění škody místně příslušnému orgánu ochrany přírody a do deseti dnů musí podat u tohoto orgánu žádost o náhradu škody.[154] V případě nepodání žádosti v desetidenní lhůtě nárok na náhradu škody dle tohoto zákona zanikne.[155]

Z odpovědi na žádost, která byla podána dne 23. 7. 2014, o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím vyplývá, že Ministerstvo financí od roku 2005 do roku 2013 neposkytlo žádnou finanční náhradu za škodu způsobenou medvědem hnědým.[156] Proto lze konstatovat, že vzhledem k současnému výskytu medvěda hnědého na území České republiky je dopad tohoto zákona na činnost běžného včelaře zanedbatelný, ale jeho preventivní funkce je dle mého názoru správná, protože není vyloučeno, že v budoucnu bude populace medvědů na území České republiky početnější.

4.3. Trestní delikty v oblasti včelařství

Zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník obsahuje uzavřený výčet trestných činů. Z jednotlivých trestných činů připadají v úvahu krádež a poškození cizí věci [157]. V hlavě VIII. trestního zákoníku jsou uvedeny trestné činy proti životnímu prostředí. V §306 odst. 1 je popsána skutková podstata trestného činu šíření nakažlivé nemoci zvířat jako: „*Kdo, byť i z nedbalosti, způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci zvířat v zájmových chovech, hospodářských zvířat nebo volně žijících zvířat, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci*“. Z výše uvedeného by mohlo vyplývat, že šíření nakažlivých nemocí

---

vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech.

[154] Ustanovení § 8 odst. 1 a odst. 3 písm. b) Zákona č.115/2000Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.

[155] Ustanovení § 8 odst. 5 Zákona č.115/2000Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů. Dále je třeba zmínit, že jednotlivé náležitosti žádosti a případně navazující postup při jejich odstraňování obsahuje příloha k tomuto zákonu. Tato příloha je uvedena též v kapitole Přílohy této diplomové práce.

[156] Odpověď na žádost o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů č. j. MF-51687/2014/21/830IK ze dne 23. 7. 2014. Ministerstvo financí [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/sluzby-verejnosti/informacni-kancelar/seznam-podanych-zadosti/2014/zadost-o-poskytnuti-informaci-ve-smyslu-19557

[157] Trestný čin krádeže je definován v ustanovení § 205 Zákona č.40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a trestný čin poškození cizí věci v ustanovení § Zákona č.40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

včel bude postihováno taktéž dle trestního zákona, ale ve spojení s ustanovením § 308 trestního zákoníku je zřejmé, že šíření nemocí včel nelze subsumovat pod tento trestný čin. V ustanovení § 308 je uvedeno, že vláda nařízením stanoví, které nemoci zvířat jsou považovány za nakažlivé ve smyslu § 306. Ve vládním nařízení č.453/2009 Sb. ale není uvedena žádná nemoc, která by měla spojitost s včelami.

4.4. Správní delikty v oblasti včelařství

Dne 1. 7. 2017 se stal účinným zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, který obsahuje obecná pravidla procesního i hmotněprávního charakteru správního trestání. Zákon v ustanovení § 5 uvádí: „*Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin*“. Pro účely této diplomové práce je důležité, že minulá úprava znala vedle přestupků také kategorii jiných správních deliktů. Nový právní předpis takové dělení ruší. Vedle zákona o odpovědnosti za přestupky byl přijat také zákon č.251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve kterém jsou uvedeny některé skutkové podstaty přestupků. Dílčí zákony, které se dotýkají včelařství, obsahují samostatné hlavy, ve kterých jsou stanoveny skutkové podstaty přestupků.[158] Pro fyzické osoby, fyzické osoby podnikající a právnické osoby jsou zákonem stanoveny různé skutkové podstaty přestupků.

Nestanoví-li zákon jinak, pak projednávají přestupky obecní úřady obcí s rozšířenou působností.[159] Ze zvolené úpravy v zákonech, které se dotýkají včelařství, vyplývá, že většinou zákony stanoví odlišný orgán k projednání přestupku, než je obecní úřad obce s rozšířenou působností. Dle veterinárního zákona bude většinou projednávajícím orgánem krajská veterinární správa[160], podle rostlinolékařského zákona Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský[161].

[158] Například hlava X. Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, která je nazvána Přestupky.
[159] Dle § 60 odst. 1 Zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.
[160] Úprava uvedena v § 74 odst. 1 Zákona č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
[161] Úprava uvedena v § 79i odst. 1 Zákona č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

5. Právní úprava včelařství na Slovensku

Právní úprava včelařství účinná na území Slovenské republiky je velice podobná úpravě tuzemské. Tento fakt je dán také tím, že oba státy mají společnou historii. Na Slovensku tedy neexistuje, stejně jako v České republice, komplexní zákon o včelařství, ale právní úprava je obsažena v dílčích normách.

Úpravu sousedských práv obsahuje Občianský zákoník z roku 1964, tedy předpis č. 40/1964 Sb. Obecnou úpravu Občianského zákoníku doplňují hojně vydávané Všeobecne záväzné nariadenie (VZN), což jsou právní předpisy vydávané orgány samosprávy ve věcech samostatné i přenesené působnosti. Tyto VZN jsou vydávány na základě zákona č. 369/1990 Sb. V mnohých z nich jsou upraveny konkrétní povinnosti, které musí včelař při umisťování úlů dodržet. Stanovují například minimální vzdálenost od obydlených nemovitostí, ve které mohou být včelstva umístěna. Dále mohou podmínit umístění včelstev souhlasem vlastníků okolních nemovitostí nebo určit maximální množství včelstev chovaných na daném místě.[162]

Další oblasti právní úpravy jsou podobné úpravě v České republice. Postup při zdolávání nákaz, chovu hospodářských zvířat a výčet práv a povinností osob při výkonu veterinární činnosti upravuje zákon č. 39/2007 Sb., o veterinárnej starostlivosti. Zákon č.194/1998 Sb., o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat pojednává o šlechtění a plemenitbě. Problematika ochrany včel před dopadem přípravků na ochranu rostlin je řešena v zákoně č. 387/2013 Sb, o pomocných prípravkoch v ochrane rastlín. Definici medu, jeho kvalitu a související opatření stanovuje vyhláška č. 41/2012 Sb, o mede.

Na základě zákona č. 39/2007 Sb., o veterinárnej starostlivosti byla vydána Vyhláška č.285/2017 Sb., o identifikácii a registrácii včelstiev. U nás tuto funkci plní vyhláška č.448/2006 Sb.

Z výše uvedeného vyplývá, že právní úprava na Slovensku je velice podobná úpravě tuzemské. Stejně jako v České republice nebyl nikdy na Slovensku přijat zákon o včelařství, který by komplexně řešil danou problematiku. I vzhledem k tomu, že je

[162] Jako příklad uvádím VZN města Diviaky nad Nitrou ze dne 4.4.2016. Především ustanovení § 13 o chovu včiel. Všeobecne záväzné nariadenie č.1/2016 města Diviaky nad Nitricou [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: http://www.diviaky.sk/index.php/obecny-urad/nariadenia/171-v%C5%A1eobecne-z%C3%A1v%C3%A4zn%C3%A9-nariadenie-%C4%8D-1-2016-o-chove-a-dr%C5%BEan%C3%AD-zvierat-na-%C3%BAzem%C3%AD-obce-diviaky-nad-nitricou.

Slovensko také členskou zemí Evropské unie, je právní úprava v mnoha ohledech (Veterinární předpisy, zdravotní nezávadnost živočišných produktů atd.) stejná. Zásadní rozdíl spatřuji v pojetí sousedských práv. Ve světle toho, že konkrétní pravidla pro umisťování včelstev, množství včelstev a další parametry mohou být určovány na základě podzákonných právních předpisů, tedy VZN, může být právní úprava v jednotlivých samosprávných celcích velice odlišná. Je také otázkou, zda takto koncipovaná široká možnost určování konkrétních parametrů je v souladu se zákonnou či ústavní úpravou. Každopádně právní úprava v České republice je pro včelaře mnohem příznivější a jednodušší.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo popsat současný stav včelařského práva v České republice a ze zjištěných skutečností vyvodit, zda je tato úprava uspokojivá. Včelařské právo není v českém právním řádu ukotveno v jednom zákoně, ale je obsaženo ve více právních normách. Včelař při své činnosti musí postupovat v souladu s velkým množstvím zákonů a podzákonných právních předpisů.

Občanský zákoník upravuje pronikání imisí, a tedy i včel, na sousední pozemky. Včelař se musí zdržet takové činnosti, která by způsobila, že včely pronikají na sousední pozemek v míře nepřiměřené místním poměrům a způsobují tak stav, kdy sousední pozemek nelze využívat k obvyklému účelu. Takto formulované omezení je třeba posuzovat vždy konkrétně ve vztahu k sousednímu pozemku. Je legislativně správné, že nejsou stanovena plošná omezení spočívající v počtu chovaných včelstev či jejich umístění od sousedních pozemků. Včely jsou ze své podstaty těžko kontrolovatelná zvířata a je nutné smířit se s tím, že kromě pozitivního vlivu (opylování okolních rostlin) mají i negativní dopad na okolí (bodnutí). Nový občanský zákoník zavedl zpět do právního řádu právo vlastníka včelího roje na jeho pronásledování. Občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013 neobsahoval úpravu práva rojového. Pokud včelí roj způsobí na sousedním pozemku škodu, má vlastník pozemku právo na její náhradu. Zároveň je stanoveno, že pokud vletí včelí roj do cizího obsazeného úlu, nabývá vlastník úlu vlastnické právo k roji. Z praktického hlediska se jedná o velice nepravděpodobný jev.

Náhrada škody způsobená na včelách se řídí obecnými ustanoveními v občanském zákoníku. Zvláštní pravidlo pro náhradu škody je uvedeno v zákoně o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Ohledně včelařské činnosti je možné uvažovat o náhradě škody způsobené medvědem hnědým na včelách či včelařském zařízení. Takto způsobenou škodu vyplácí poškozenému stát. Mezi lety 2005 až 2013 však nebylo ze strany ministerstva financí ničeho vyplaceno. Samozřejmě to neznamená, že by medvěd hnědý nepoškozoval zařízení pro chov včel nebo i samotné včely, ale lze z toho vyvodit, že na území České republiky bylo v tomto období zaznamenáno nízké množství těchto událostí.

Další část norem, které se dotýkají včelařství, je obsažena ve veterinárním zákoně a navazujících podzákonných předpisech. Veterinární zákon ve svém výčtu hospodářských zvířat uvádí i včelu a včelstva. Každý včelař musí dodržovat několik základních zásad spojených s chovem včel. Musí chovat včely tak, aby způsob chovu vyhovoval jejich biologickým potřebám a aby měly kolem úlů dostatek potravy. Důležitou povinností včelaře je předcházet nemocím a nákazám a sledovat zdravotní stav včelstev. Nejrozšířenější nákazou na území České republiky je v současné době varroáza. Při výskytu varroázy krajská veterinární správa kolem ohniska nákazy určí takzvané ochranné pásmo. Pro toto ochranné pásmo následně správa vydá ochranná a zdolávací opatření, tedy souhrn úkonů, které musejí včelaři v daném ochranném pásmu vykonat. Vyhláška také omezuje možnosti přemísťování včelstev do stejně nebo více zamořených oblastí. Takto zvoleným postupem dochází k lepší informovanosti včelařů a kooperací chovatelů se také snižuje riziko nakažení dalších včelstev. U závažnějších chorob jako je hniloba včelího plodu a mor včelího plodu je veterinárním zákonem výslovně zakázáno léčit tento druh nemoci. Vzhledem k závažnosti nákaz se při zjištění jejich výskytu včelstva likvidují. Veterinární zákon stanovuje podmínky pro přemisťování včelstev. Pokud nejsou na území, ze kterého se včely přemísťují, vyhlášena opatření spojená s výskytem nemocí včel, tak včelař přemísťující včelstva v rámci kraje nepotřebuje žádné povolení. V ostatních případech je nutné si vyžádat veterinární osvědčení, které vydává krajská veterinární správa. Pro včelaře jsou důležitá ustanovení veterinárního zákona, která mu umožňují, aby při splnění obecných podmínek, prodával med takzvaně ze dvora. Tento institut je dle mého názoru velice užitečný a podporuje rozvoj zájmového včelařství na našem území. Mnoho včelařů totiž produkuje větší množství medu, než kolik spotřebuje, a možnost uhrazení alespoň části nákladů vzniknuvších včelařskou činností, představuje pozitivní motivaci pro rozvoj a udržení jejich činnosti.

Problematiku medu a jiných produktů vzniklých včelařskou činností upravuje zákon o potravinách. V prováděcí vyhlášce Ministerstva zemědělství je stanoveno, jaké druhy medu existují. Zákon o potravinách také upravuje distribuci medu.

Rostlinolékařský zákon a navazující vyhlášky poskytují včelám ochranu před používáním přípravků ohrožující jejich zdraví. Stanovuje schvalovací postup přípravků,

které by mohly být nebezpečné pro včely a následně upravuje jejich aplikaci. Zavádí také dělení přípravků na nebezpečné a zvlášť nebezpečné pro včely. Při aplikaci prostředků takto označených je nutné, aby profesionální uživatel před samotným použitím přípravku informoval dotčené včelaře. Prostředek, který je označen jako nebezpečný nebo zvlášť nebezpečný, nikdy nesmí přímo ohrozit včely, a proto je nutné ho aplikovat v době, kdy jsou včely neaktivní a jsou vhodné povětrnostní podmínky. V případě, že je podezření, že na základě aplikace těchto přípravků uhynuly včely, pak je nutné, aby na místě bylo provedeno krajskou veterinární správou místní šetření.

Včelařství lze provozovat mnoha způsoby. Největší skupinou včelařů jsou fyzické osoby, které vykonávají včelařství jako volnočasovou aktivitu. Většina z nich se sdružuje v Českém svazu včelařů. Pokud tento včelař vlastní méně než 60 včelstev a jeho zisk z kategorie ostatní příjmy nepřesahuje 30.000,-Kč, je osvobozen od daně z příjmu za tuto činnost. Opět je nutné pochválit zákonodárce za tuto možnost. Stejně jako u institutu prodeje malého množství medu „ze dvora“, spatřuji v možnosti, být osvobozen od daně z příjmu velice motivující prvek pro rozvoj včelařství. Dále lze samozřejmě vykonávat včelařskou činnost jako zemědělský podnikatel dle zákona zemědělského, nebo jako ekologický chovatel včel dle zákona o ekologickém zemědělství.

Trestné činy na úseku včelařství jsou postihovány podle obecných pravidel trestního zákoníku. Neexistuje speciální skutková podstata týkající se včelařství. Výčet správních deliktů je uveden u jednotlivých složkových zákonů a posuzuje se také podle obecných principů správního trestání.

Nejdůležitější orgány státní správy, které se podílejí na kontrole a výkonu včelařství, jsou Státní veterinární správa, Ministerstvo zemědělství a Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.

Bylo by tedy lepší, aby existoval jeden právní předpis, ve kterém by byla stanovena většina práv a povinností souvisejících s včelařskou činností? I když takové snahy byly na území našeho státu zaznamenány, tak si myslím, že současná forma právní úpravy je dostatečná. Z mého pohledu by přijetí včelařského zákona bylo zcela nadbytečné a jen by se tím „vyprazdňovaly“ již přijaté zákony.

Co se týče případných změn v obsahové stránce, tak se domnívám, že účinné zákony v oblasti veterinární i rostlinolékařské péče poskytují včelám přijatelnou míru ochrany. S přihlédnutím k převládající úpravě na Slovensku, kde mnohé obce stanovují přísná pravidla pro umisťování včelstev, je nutné konstatovat, že výrazně abstraktnější pojetí sousedských vztahů v tuzemském právním řádu je znakem vyspělejší právní kultury.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-325-8.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2.

JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-2108-041-6.

LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

MACHOVÁ, Jarmila. *Právo ve včelařství*. V ediční řadě Kapesní příručky 1. vyd. Praha: Orac, 2001. Kapesní příručky (Orac). ISBN 80-86199-40-1.

MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-2002-317-9.

Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-369-2.

PAULDURA, Lukáš. *Slovník právních pojmů: občanský zákoník*. Vydání. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-660-0.

RYDVAL, T. *Co je (živé) zvíře?* Právník. 2009, č.3, s.332

SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-002-8.

SPÁČIL, Jiří. *Sousedská práva*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2010. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-44-8.

SPÁČIL, Jiří a Dušan HRABÁNEK. *Sousedská práva: podle nového občanského zákoníku*. Vydání první. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-073-4.

SVOBODA, Karel. *Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-990-8.

ŠKROBAL, Dimitrij. *Včelařův rok*. 3., upr. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1970. Živočišná výroba (Státní zemědělské nakladatelství).

WEIß, Karl. *Víkendový včelař*: škola včelaření s nástavkovými úly. Líbeznice: Víkend, 2005. ISBN 8072223682.,

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č.40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.252/1997Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.115/2000Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 326/2004Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č.360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 76/2003 Sb., kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č.291/2003 Sb., o zákazu podávání některých látek zvířatům, jejichž produkty jsou určeny k výživě lidí, a o sledování (monitoringu) přítomnosti nepovolených látek, reziduí a látek kontaminujících, pro něž by živočišné produkty mohly být škodlivé pro zdraví lidí, u zvířat a v jejich produktech.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č.299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č.136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 448/2006 Sb. o provedení některých ustanovení plemenářského zákona.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č.289/2007 Sb., o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty, které nejsou upraveny přímo použitelnými předpisy Evropských společenství.

Nařízení vlády č.453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č.342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin.

Ústavní zákon č.347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č.1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91.

Seznam použitých internetových zdrojů

Odpověď na žádost o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů č. j. MF-51687/2014/21/830IK ze dne 23. 7. 2014. Ministerstvo financí [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/sluzby-verejnosti/informacni-kancelar/seznam-podanych-zadosti/2014/zadost-o-poskytnuti-informaci-ve-smyslu-19557

Internetové stránky výzkumného ústavu včelařského. [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: http://www.beedol.cz/.

Internetové stránky Českého svazu včelarů [online]. [cit. 2017-12-29]. Dostupné z: http://www.vcelarstvi.cz/o-csv.html

Počet ekologických chovatelů včel v ČR ke dni 29.12.2017. [online]. 2017 [cit. 2017-12-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/Prehled.aspx?stamp=636501408587915543

Všeobecne záväzné nariadenie č.1/2016 města Diviaky nad Nitricou [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: http://www.diviaky.sk/index.php/obecny-urad/nariadenia/171-v%C5%A1eobecne-z%C3%A1v%C3%A4zn%C3%A9-nariadenie-%C4%8D-1-2016-o-chove-a-dr%C5%BEan%C3%AD-zvierat-na-%C3%BAzem%C3%AD-obce-diviaky-nad-nitricou

Internetové stránky Ministerstva zemědělství: uznaná chovatelská sdružení [online]. [cit. 2018-01-01]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/zivocisna-vyroba/uznana-chovatelska-sdruzeni/

Seznam použité judikatury

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23.06.1987 Sp. zn. Cpj 203/86 Sb. NS

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 8. 1998 spisová značka 19 Co 740/97.

Seznam příloh

Příloha č.3 k vyhlášce č. 76/2003 Sb.

Tabulka 1 - Smyslové požadavky

Med	Konzistence a vzhled	Chuť	Barva
květový	mírně až silně viskózní, tekutý, částečně až plně krystalický	výrazně sladká až škrablavá	vodově čistá až s nazelenalým nádechem, slabě žlutá až zlatavě žlutá
medovicový	mírně až silně viskózní, tekutý, částečně až plně krystalický	sladká, popřípadě kořeněná až mírně škrablavá	tmavohnědá s nádechem do červenohněda

Tabulka 2 - Fyzikální a chemické požadavky

Požadavek	Druh medu		
	květový	medovicový	pekařský (průmyslový)
součet obsahů fruktózy a glukózy (% hmot. nejméně)	60,0	45,0	-
obsah sacharózy (% hmot. nejvýše)	5,0[1])	5,0	-
obsah vody (% hmot. nejvýše)[3])	20,0	20,0	23,0
kyselost (mekv/kg nejvýše)	50,0	50,0	80
hydroxymethylfurfural (mg/kg nejvýše)[4])	40,0	40,0	-
obsah ve vodě nerozpustných látek (% hmot. nejvýše)[2])	0,10	0,10	-
elektrická vodivost (mS. m^{-1})[5])	nejvýše 80,0	nejméně 80,0	-
aktivita diastázy (stupňů podle Schadeho nejméně)[6]	8,0	8,0	-

1) U medu květového jednodruhového akátového z trnovníku akátu {Robinia pseudoacacia), z tolice vojtěšky (Medicago sativa), z banksie (Banksia menziesii), z kopyšníku (Hedysarum), z blahovičníku {Eucalyptus camadulensis), z Eucryphia lucida, z Eucryphia milliganii, z citrusů (Citrus spp)., může být obsah sacharózy nejvýše 10,0 %; u levandulového medu (Lavandula spp.) a u medu z brutnáku lékařského (Borago officinalis) může být obsah sacharózy nejvýše 15,0 %.

2) U medu lisovaného se připouští nejvýše 0,50 % hmotnostních ve vodě nerozpustných látek.

[3]) U vřesového (Calluna) medu může být obsah vody nejvýše 23 %; u pekařského medu z vřesu (Calluna vulgaris) může být obsah vody nejvýše 25 %.

[4]) U medů deklarovaného původu z regionů s tropickým klimatem a směsi obsahující výlučně tyto medy může být obsah hydroxymethylfurfuralu nejvýše 80 mg/kg.

[5]) Výjimky: planika (Arbutus unedo), vřesovec (Erica), blahovičník (Eucalyptus camadulensis), lípa (Tilia spp.), vřes obecný (Calluna vulgaris), balmín neboli manuka (Leptospermum), kajeput (Melaleuca spp.).

6) U medu s přirozeně nízkým obsahem enzymů (citrusové medy) a obsahem HMF nižším než 15mg/kg může být aktivita diastázy nejméně 3.

Tabulka 3 - Přípustné záporné hmotnostní odchylky od spotřebitelského balení

Hmotnostní rozsah (g)	**Hmotnostní odchylka (%)**
do 100 včetně	- 8,0
větší než 100 do 250 včetně	- 5,0
vetší než 250 do 500 včetně	- 3,0
nad 500	- 1,0

Příloha k vyhlášce č.342/2012 Sb.

Veterinární osvědčení k přemístění včel mimo území kraje

číslo
platí do ..... hod. .....

Chovatel
Adresa/sídlo .....
PSČ .....
Telefonní číslo .....
Datum narození/IČ .....

Adresa místa původu nebo odeslání (stanoviště) přemísťovaných včel

PSČ .....
Parcela číslo .....
Kraj .....
Registrační číslo hospodářství CZ .....

Včely - počet včelstev .....
Současný zdravotní stav včelstev
Bez klinických příznaků ano - ne
Provedená laboratorní vyšetření na

Mor včelího plodu datum ..... výsledek .....
Hniloba včelího plodu datum ..... výsledek .....
Varroáza včel datum ..... výsledek .....
Nosemová nákaza datum ..... výsledek .....
Roztočíková nákaza včel datum ..... výsledek .....
Tumidóza datum ..... výsledek .....

NÁKAZOVÁ SITUACE V MÍSTĚ PŮVODU
Je v pásmu o poloměru 5 km kolem místa odeslání hlášen výskyt nákazy přenosné na včely ... ano - ne
Druh nákazy .....
Účel vydání (přemístění)
Přemístění na stanoviště .....
Kočování mimo území kraje .....
jiný účel .....

Příjemce

Adresa/sídlo .....
PSČ .....

Místo určení Jméno/název .....
Adresa .....
Registrační číslo stanoviště CZ .....
Parcela číslo .....

Použité přípravky nebo látky, které mohou nepříznivě ovlivnit produkty

Název .....
Datum poslední aplikace .....
Ochranná lhůta .....

Seznam a označení přemísťovaných včel

1.
2.
3.
4.

počet příloh .....

NÁKAZOVÁ SITUACE V KRAJI

V ..... dne .....

razítko KVS/MěVS SVS a podpis úředního lékaře .....

PROHLÁŠENÍ CHOVATELE

Není mi známo podání látek nebo přípravků, jejichž působením by mohly být ovlivněny živočišné produkty.

Dne .....
podpis chovatele .....
*nehodící se škrtněte

Přílohy k vyhlášce č. 291/2003 Sb.

SLEDOVANÉ LÁTKY

SKUPINA A - Látky s anabolickým účinkem a nepovolené látky:
1. Stilbeny, deriváty stilbenů, jejich soli a estery
2. Látky s thyreostatickým účinkem
3. Steroidy
4. Laktony kyseliny resorcylové včetně zeranolu
5. Beta agonisté

6. Látky s farmakologickým účinkem, pro které nemohou být stanoveny žádné maximální limity

SKUPINA B - Veterinární léčivé přípravky (včetně nepovolených látek, které by mohly být použity pro veterinární účely) a látky kontaminující:
1. Antibakteriální látky včetně sulfonamidů a chinolonů
2. Ostatní veterinární léčivé přípravky:
a) Antihelmintika
b) Antikokcidika včetně nitroimidazolů
c) Karbamáty a pyretroidy
d) Sedativa
e) Nesteroidní protizánětlivá léčiva
f) Ostatní farmakologicky účinné látky
3. Látky kontaminující životní prostředí a ostatní látky:
a) Organochlorované sloučeniny včetně PCB
b) Organofosfáty
c) Chemické prvky
d) Mykotoxiny
e) Barviva
f) Ostatní

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 291/2003 Sb.

REZIDUA NEBO SKUPINY LÁTEK, ZJIŠŤOVANÉ PODLE DRUHŮ ZVÍŘAT, JEJICH KRMIVA VČETNĚ VODY A PRIMÁRNÍCH ŽIVOČIŠNÝCH PRODUKTŮ

Druh zvířete, krmivo nebo živoč. produkt Skupina látek	**Skot, ovce, kozy, prasata, koně**	**Drůbež**	**Vodní živočichové**	**Mléko**	**Vejce**	**Králičí maso, maso zvěře ve farmovém chovu, zvěřina[1])**	**Med**
A 1	X	X	X			X	
A 2	X	X				X	
A 3	X	X	X			X	
A 4	X	X				X	

A 5	X	X				X	
A 6	X	X	X	X	X	X	
B 1	X	X	X	X	X	X	X
B 2a	X	X	X	X		X	
B 2b	X	X			X	X	
B 2c	X	X				X	X
B 2d	X						
B 2e	X	X		X		X	
B 2f							
B 3a	X	X	X	X	X	X	X
B 3b	X			X			X
B 3c	X	X	X	X		X	X
B 3d	X	X	X	X			
B 3e			X				
B 3f							

[1]) Pokud jde o zvěřinu, stanovují se pouze chemické prvky, pokud plán sledování neurčí i jiné chemické látky.

Příloha č. 3 k vyhlášce č. 291/2003 Sb.

PLÁN SLEDOVÁNÍ

I.
Zásady odběru úředních vzorků

1. Plán sledování některých látek a reziduí je zaměřen na dozor a odhalování příčin vzniku nebezpečných reziduí v potravinách živočišného původu v hospodářstvích, na jatkách, v podnicích pro ošetření mléka, v zařízeních na zpracování ryb a ve sběrnách a balírnách (třídírnách) vajec.
2. Úřední vzorky se odebírají v souladu s odpovídající částí této přílohy.
3. U látek skupiny A se dozor zaměřuje na odhalení nedovoleného podávání nepovolených látek a přípravků a případného nesprávného podávání povolených látek.
Při odběrech vzorků musí být brána v úvahu nejméně následující kritéria: pohlaví, stáří, druh zvířat, systém krmení, všechny dostupné předcházející informace a veškeré důkazy nesprávného použití nebo zneužití látek této skupiny.
4. U látek skupiny B se dozor zaměřuje zejména na kontrolu dodržování maximálních limitů reziduí veterinárních léčivých přípravků, stanovených vyhláškou č. 273/2000 Sb., kterou se stanoví nejvyšší přípustné zbytky veterinárních léčiv a biologicky aktivních látek používaných v živočišné výrobě v potravinách a potravinových surovinách, ve znění pozdějších předpisů, příloha č. 1, skupiny I a III, a maximálních hladin pesticidů stanovených vyhláškou č. 465/2002 Sb., kterou se stanoví maximálně přípustné množství reziduí jednotlivých druhů pesticidů v potravinách a potravinových surovinách, ve znění pozdějších předpisů, a na sledování koncentrací látek kontaminujících životní prostředí, stanovených vyhláškou č. 53/2000 Sb., kterou se stanoví chemické požadavky na zdravotní nezávadnost jednotlivých druhů potravin a potravinových surovin, podmínky použití látek přídatných, pomocných a potravních doplňků, ve znění pozdějších předpisů. Pokud se provádějí pouze namátkové odběry, musí být schváleny Komisí.

II.

Podrobná pravidla pro odběr úředních vzorků

1. Základní ustanovení
Odběry vzorků, včetně jejich úpravy v rámci stanovených pravidel, označení, zajištění ochrany před poškozením jejich obsahu a přepravy do příslušné schválené laboratoře, provádějí inspektoři krajské veterinární správy (dále jen „inspektor“). Tito inspektoři předávají vzorky do příslušné schválené laboratoře.
2. Odběry vzorků
2.1. Základní ustanovení
Odběry vzorků musí být organizovány bez předchozího upozornění tak, aby byl vždy zachován moment překvapení. Musí být neočekávané a nesmí být prováděny v nějakém pevně stanoveném čase nebo v některém konkrétním dnu týdne.
Odběry vzorků musí být prováděny během celého roku v různých intervalech v zařízeních uvedených v části I bodě 1. Přitom je třeba zohlednit jednak skutečnost, že řada substancí je aplikována pouze v určitých obdobích, jednak další dostupné informace, například použití dosud neznámých substancí, náhlý výskyt nemocí v určitých oblastech, podezření z provádění činnosti v rozporu se zákonem apod.
2.2. Strategie odběru vzorků
Cílem odběru vzorků v rámci plánu sledování je:
a) zjištění všech případů nedovoleného ošetření,
b) kontrola dodržování maximálních limitů reziduí veterinárních léčivých přípravků, maximálních hladin pesticidů a koncentrací látek kontaminujících životní prostředí,
c) sledování a zjišťování příčin výskytu reziduí v potravinách živočišného původu.
2.3. Odběr vzorků

2.3.1. Definice
2.3.1.1. Cílený vzorek
Cílený vzorek je vzorek, který je odebrán v souladu se strategií odběru vzorků definovanou v bodě 2.2.
2.3.1.2. Podezřelý vzorek
Podezřelý vzorek je vzorek, který je odebrán na základě
- pozitivního nálezu u vzorku odebraného podle požadavků § 13 této vyhlášky,
- pozitivního nálezu zjištěného v rámci kontrol prováděných v souladu s § 16 této vyhlášky,
- zjištění úředního veterinárního lékaře na jatkách podle § 23 této vyhlášky.
2.3.1.3. Namátkový vzorek
Namátkový vzorek je vzorek, který je odebraný podle statistického předpokladu pro poskytnutí reprezentativních údajů.
2.3.2. Cílený odběr vzorků v hospodářství
2.3.2.1. Kritéria pro výběr
Hospodářství pro odběr vzorků mohou být vybrána pomocí místních znalostí nebo jakékoli jiné závažné informace, jako je typ systému výkrmu, plemeno a pohlaví zvířat. Inspektor provede ohodnocení celého stavu na hospodářství, aby vybral zvířata, od nichž mají být odebrány vzorky. Při tomto ohodnocení musí být mj. uplatňována následující kritéria:
- indikace použití látek s farmakologickým účinkem,
- druhotné pohlavní rysy,
- změny chování,
- stejná úroveň vývoje ve skupině zvířat různého plemene nebo kategorie,
- zvířata s dobrou stavbou a malým množstvím tuku.
2.3.2.2. Typ cíleného vzorku, který má být odebrán
Pro zjišťování látek s farmakologickým účinkem se odeberou odpovídající vhodné vzorky podle ustanovení v plánu sledování.
2.3.3. Cílený odběr vzorků v primárních zpracovatelských zařízeních
2.3.3.1. Kritéria pro výběr
Při provádění hodnocení těl poražených zvířat nebo živočišných produktů, od kterých mají být vzorky odebrány, musí inspektor mj. uplatňovat následující kritéria:
- pohlaví, stáří, druh zvířat a způsob chovu,
- informace o výrobci,
- indikace použití látek s farmakologickým účinkem,
- běžnou praxi vzhledem k podávání zvláštních látek s farmakologickým účinkem v příslušném systému chovu.
Při odběru vzorků je třeba se snažit vyhnout odběru hromadných vzorků od jednoho výrobce.
2.3.3.2. Typ odebraných vzorků
Pro zjišťování látek s farmakologickým účinkem se odeberou odpovídající vhodné vzorky podle ustanovení plánu sledování.
2.4. Množství vzorku
Minimální množství vzorku se definují v plánu sledování. Musí být postačující, aby to umožnilo laboratoři provést analytické postupy nutné pro ukončení vyšetření a potvrzující analýzy.
2.5. Rozdělení do podvzorků

Pokud je to technicky možné, musí být každý vzorek rozdělen do nejméně 2 rovnocenných podvzorků tak, aby každý umožňoval úplný analytický postup. Rozdělení může být provedeno v místě odběru vzorků nebo v laboratoři.

2.6. Nádoby na vzorky

Vzorky musí být odebrány do vhodných nádob, aby byla uchována neporušenost vzorku a aby bylo možno zjistit jeho původ. Nádoby musí především vyloučit možnost záměny vzorku, jeho křížovou kontaminaci a znehodnocení. Nádoby musí být úředně zapečetěny.

2.7. Zpráva o odběru vzorku

Po každém odběru vzorku musí být vyhotovena zpráva. Inspektor uvede ve zprávě o odběru nejméně následující údaje:

- adresu krajské veterinární správy,
- jméno inspektora nebo identifikační kód,
- úřední kódové číslo vzorku,
- datum odběru vzorku,
- jméno a adresu chovatele nebo osoby, která vyrábí a zpracovává živočišné produkty,
- název a adresu hospodářství původu zvířat (při odběru v hospodářství),
- registrační číslo jatek nebo jiného zařízení,
- označení zvířete nebo živočišného produktu,
- druh zvířete,
- odebraný vzorek,
- medikaci během posledních 4 týdnů před odběrem vzorku (při odběru v hospodářství),
- látku nebo skupinu látek pro vyšetření,
- zvláštní poznámky.

Počet stejnopisů zprávy o odběru se stanoví v závislosti na postupu odběru. Zprávu a její stejnopisy podepíše inspektor; v případě odběru v hospodářství se přizve k podpisu zprávy chovatel nebo jeho zástupce.

Originál zprávy o odběru zůstává krajské veterinární správě, která musí zabezpečit, že nepovolané osoby nemohou mít k této zprávě přístup.

Podle potřeby může být o provedeném odběru informován chovatel nebo provozovatel zařízení, v němž se vyrábějí nebo zpracovávají živočišné produkty.

2.8. Zpráva pro laboratoř

Zpráva pro laboratoř obsahuje nejméně následující informace:

- adresu krajské veterinární správy,
- jméno inspektora nebo identifikační kód,
- úřední kódové číslo vzorku,
- datum odběru vzorku,
- druh zvířete,
- odebraný vzorek,
- látku nebo skupinu látek pro vyšetření,
- zvláštní poznámky.

Tato zpráva se doručuje laboratoři společně se vzorky.

2.9. Přeprava a skladování

Plán sledování musí specifikovat vhodné podmínky skladování a přepravy pro každý vzorek (tkáň) pro analýzu, aby byla zaručena stabilita a celistvost vzorku. Zvláštní pozornost musí být věnována přepravním krabicím, teplotě a době, za kterou musí být odebraný vzorek doručen příslušné laboratoři. O jakémkoli nedodržení požadavků plánu sledování laboratoř informuje neprodleně Státní veterinární správu.

III.
Počet vzorků a četnost jejich odběru

Stanoví se minimální počet zvířat, od kterých se odebírají vzorky. Každý vzorek musí být vyšetřen na průkaz přítomnosti jedné nebo více látek.

Oddíl 7
Med

a) Velikost vzorku závisí na použité vyšetřovací metodě.
b) Vzorky se mohou odebírat na jakémkoli místě produkčního řetězce za podmínky, že je možno zpětně zjistit původního výrobce medu.
c) Ročně se odebírá nejméně 10 vzorků na 300 tun roční produkce pro prvních 3000 tun produkce a jeden vzorek pro každých dalších 300 tun. Vzorky se vyšetřují podle rozvržení uvedeného pod písmeny d), e) a f).
d) 50 % celkového počtu vzorků - na látky skupin B 1 a B 2 písm. c).
e) 40 % celkového počtu vzorků - na látky skupin B 3 písm. a), B 3 písm. b) a B 3 písm. c).
f) Zbytek vzorků se rozvrhne podle potřeby sledovat další skupiny látek, mimo jiné i mykotoxiny.

Příloha č. 5 k vyhlášce č. 448/2006 Sb.

B. Řád plemenářské evidence včel
Řád plemenářské evidence včel popisuje strukturu dokumentace v plemenném chovu včel, základní dokumenty, postupy a formuláře, doporučené postupy a formuláře.
Základními dokumenty jsou:
1. Chovatelský řád
2. Příručka plemenářské práce
3. Seznam šlechtitelských chovů a chovů v uznávacím řízení.
Závaznými pracovními postupy jsou:
1. Značení matek ve šlechtitelských chovech
2. Vedení matriky matek a evidenčních lístků matek
3. Vedení ročního přehledu hodnocení včelstev
4. Kontrolu plemenné příslušnosti
5. Kontrolu zdravotního stavu včelstev

Značení matek ve šlechtitelských chovech

Matky šlechtitelských chovů (uznaných, oblastních a rozmnožovacích) se označují značkami, přilepenými na hruď, s čísly od 1 do 99.

matky vylíhlé v letech, jejichž letopočet končí	barva
1 nebo 6	bílá
2 nebo 7	žlutá
3 nebo 8	červená
4 nebo 9	zelená
5 nebo 0	modrá

Evidenční číslo matky je složeno z 5 - 6 písmen a 6 číslic tak, že
a) 1. až 3. písmeno označuje plemennou příslušnost a zemi původu,
b) 4. až 6. písmeno označuje zkratku místa chovu matky,
c) 1. a 2. číslice označuje rok narození matky,
d) 3. až 6. číslice pořadové číslo matky, pod kterým je zapsána v matrice.
Úplné evidenční číslo matky se uvádí ve tvaru:
číslo matky - číslo její matky/ číslo matky trubců
V případě, že je uvedeno v pozici matky trubců Fl, následuje číslo matky matky trubců.
V případě přirozeně pářené matky se uvádí za / zkratka H (hromadný výběr), R (rojová), TV (tichá výměna nebo N (nouzová).)

Záznamy vedené oprávněnými osobami a chovateli při testování a posuzování

Rodokmenová karta (rodokmen matky) obsahuje záznamy o 3 generacích předků, ve kterých jsou uvedeny v každé generaci evidenční číslo matky a evidenční číslo matky trubců, kterými byla matka osemeněna.
Záznam o kontrole užitkovosti a dědičnosti, který je přílohou rodokmenové karty obsahuje údaje obsažené v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8

1. datum vy líhnutí matky	
2. datum inseminace	
3. začátek kladení	
4. datum případné expedice	
5. místo umístění matky a číslo včelstva, kam byla přidána	
6. údaje o zhodnocení včelstva za 1. - 3. užitkový rok	a. celková užitkovost včelstva v kg a v %
	b. mírnost, sezeni, rojivost,celkový rozvoj, stavba
	c. tolerance k nemocem
7. údaje o výměně matky nebo o její ztrátě	
8. údaje o průměrné užitkovosti potomstva (matek - dcer) za 1. užitkový rok	

Příloha č.15 k vyhlášce č.136/2004 Sb.

1. Údaje o chovateli

[01] Registrační číslo	CZ										

Chovatel					
Jméno, případně jména					
Příjmení nebo název					
Rodné číslo	/	IČ		PSČ	
Telefon		Fax		E-mail	
Trvalé bydliště nebo sídlo					
Ulice			č.p. (č.ev.)/ č. or.		
Obec		Část obce			
Městský obvod		Městská část			
Okres					
Kontaktní údaje					
Adresa					
Telefon		Fax		E-mail	

„2. Počet včelstev a umístění stanovišť

	Umístění jednotlivých stanovišť včelstev					Počet včelstev
	Číselný kód katastrálního území	Parcelní číslo		Typ parcely*	Obec/část obce nebo úplná adresa (je-li známá) umístění včelstev	
		kmenové	poddělení			
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
CELKEM VČELSTEV ~~~~~~						

*Typ parcely: P = pozemková, S = stavební“.

Příloha k zákonu č.115/2000Sb.

1. Žádost o poskytnutí náhrady škody obsahuje tyto údaje:
a) jméno, příjmení, rodné číslo a trvalý pobyt žadatele (poškozeného), je-li jím fyzická osoba,
b) název, sídlo a identifikační číslo osoby žadatele (poškozeného), je-li jím právnická osoba,
c) popis příčin vzniku škody a uvedení rozsahu škody,
d) označení vybraného živočicha, který škodu podle poznatků žadatele (poškozeného) způsobil,
e) popis opatření žadatele (poškozeného), které učinil k zabránění vzniku škody,
f) způsob poskytnutí náhrady škody (např. převedením finančních prostředků na účet poškozeného u peněžního ústavu, výplatou peněžní částky v hotovosti v pokladně příslušného orgánu, zasláním peněžní částky poštovní poukázkou na adresu poškozeného).
2. K žádosti o náhradu škody žadatel (poškozený) připojuje:
a) lékařskou zprávu od lékaře, který provedl ošetření, popřípadě léčil fyzickou osobu, jde-li o škodu na životě nebo zdraví,
b) výpis z matriky (z knihy úmrtí) vypovídající o příčině smrti fyzické osoby a lékařskou zprávu od lékaře, který provedl ošetření této osoby po útoku vybraného živočicha na ni, byla-li tato osoba lékařsky ošetřena a jde-li o úmrtí fyzické osoby,
c) doklad nebo jiný důkaz o vlastnickém právu k živočichům uvedeným v § 4,
d) doklad o uživatelském právu k rybníku, sádce, rybí líhni, rybí odchovně, klecové odchovně, pstruží farmě, jde-li o škodu na rybách způsobenou vydrou říční nebo kormoránem velkým, a odborný posudek nebo znalecký posudek o vzniku škody na rybách a o její výši,
e) potvrzení vydané veterinárním lékařem o příčině úhynu zvířete v majetku poškozeného; toto potvrzení není třeba, jde-li o škody na rybách,
f) doklad o vlastnickém nebo jiném právu k věci movité nebo nemovité, na níž ke škodě došlo, jde-li o škodu na nesklizených polních plodinách, trvalých porostech, uzavřených objektech nebo movitých věcech v uzavřených objektech,
g) popřípadě odborný posudek nebo znalecký posudek o vzniku škody a o její výši, kromě škody na rybách, kdy jde o povinné předložení tohoto posudku [písmeno d)].
3. Příslušný orgán k žádosti připojí protokol a další důkazní materiál (např. videozáznam, fotodokumentaci) z místního šetření provedeného jím nebo orgánem ochrany přírody nebo přizvaným znalcem.

Právní úprava včelařství

Abstrakt

Diplomová práce shrnuje aktuální úpravu včelařského práva na území České republiky. Cílem práce je předložit čtenáři souhrnný text, který mu pomůže zorientovat se v právní regulaci včelařství. Samotná práce je rozdělena do dvou hlavních kapitol. V první části je popsáno včelařské právo z pohledu soukromého práva a v druhé kapitole z pohledu práva veřejného.

Ústředním právním předpisem první části je občanský zákoník. Ten obsahuje úpravu imisí, sousedských vztahů, práva rojového a náhradu škody. Z veřejnoprávních norem se včelařství dotýká zákon o veterinární péči, zákon o rostlinolékařské péči, zákon plemenářský, zákon o potravinách, zákon o daních z příjmu, zákon o poskytování náhrad škody způsobených zvlášť chráněnými živočichy a mnoho dalších. Zákon o veterinární péči společně s prováděcími právními předpisy stanovuje postup při zdolávání nákaz včelstev a podmínky pro kočování se včelami. Rostlinolékařský zákon obsahuje ustanovení, na základě kterých jsou včely chráněny před aplikací prostředků pro ně nebezpečných. Zákon o potravinách a navazující vyhlášky obsahují definici medu. V plemenářském zákoně se nachází úprava evidence včelstev. Zákon o dani z příjmu osvobozuje včelaře, kteří mají méně než 60 včelstev, od placení daní z prodaného medu.

Na úseku včelařství vykonává kontrolu a dozor nad dodržováním příslušných povinností Krajská veterinární správa, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Ministerstvo zemědělství.

Největší přínos diplomové práce spatřuji v podání popisu včelařského práva v jednom uceleném textu, protože aktuální právní úprava je obsažena v mnoha právních předpisech.

Klíčová slova: včelařství, imise, veterinární péče

Legal regulations of beekeeping

Abstract

The diploma thesis summarizes the current legislation regarding beekeeping in the Czech Republic. The thesis aims to provide the reader with a comprehensive overview of the legal regulations of beekeeping. The thesis itself is divided into two chapters. The former chapter describes the beekeeping legislation from the point of view of the private law and the latter from the point of view of the public law.

The centerpiece law regarding the first chapter is the Civil Code. The Civil Code contains the adjustment of nuisance, neighbourly relations, swarm legislation and damages. From the public law standards, beekeeping is affected by the Law on Veterinary Care, the Phytosanitary Care Act, the Breeding Act, the Food Law, the Income Tax Act, the Law on Damages from Specially Protected Animals, and many others. The Veterinary Care Act, together with the implementing legislation, sets out procedures for combating honeybee diseases and the conditions for traveling with bees. The Phytosanitary Act contains provisions under which bees are protected from the effects of the use of substances viewed as threatening to them. The Food Act and subsequent decrees contain a definition of honey. The breeding law sets the rules for the record keeping of bee colonies. The Income Tax Act exempts beekeepers who have fewer than 60 bee colonies from paying taxes on the honey sold.

In the beekeeping sector, the control and supervision of compliance is exercised by the Regional Veterinary Administration, the Central Control and Testing Institute of Agriculture and the Ministry of Agriculture.

The greatest benefit of my thesis lies in the description of beekeeping law in one comprehensive text, as current legislation is contained in many legal regulations.

Key words: beekeeping, nuisance, veterinary care